

ПІДПИШИ КОНТРАКТ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

0 800 50 00 51

MIL.GOV.UA/CONTRACT

№12 · ГРУДЕНЬ 2018

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

У КРАЇНІ

Військо

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

бути **ПИЛЬНИМИ**
і **СИЛЬНИМИ**

с. 2

АУДИТ: НЕ КАРАТИ,
А ДОПОМАГАТИ

C.26

C.22

АРТ-ТЕРАПІЯ
ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ

C.58

Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Петро Порошенко:

«Українська армія довела, що вона є і буде надійним фундаментом нашої незалежності, що вона готова адекватно, швидко та ефективно відповісти на будь-який виклик, відвести будь-яку загрозу. Я хочу від імені українського народу висловити щиру вдячність усім, хто носить горде звання – військовослужбовець Збройних Сил України, за ваше сумлінне виконання військового обов'язку, за вашу відвагу, героїзм та самопожертву, яку ви щодня демонструєте у війні з російським окупантом».

ЗМІСТ

2 | ПІДСУМКИ 2018

Бути пильними і сильними

10 | ПОБРАТИМИ

Стас «Град» і Юрко «Вовк»

12 | ГЕРОЇ АТО

Коли потрібен «тут і зараз»

16 | ХОРОБРІ СЕРЦЯ

Її звуть Вікторія

20 | ПОРТРЕТ З ПЕРЕДОВОЇ

Шон – український матрос із Техасу

22 | ТВОЇ СИНИ, УКРАЇНО!

Пліч-о-пліч

26 | РЕФОРМА ЗБРОЙНИХ СІЛ

Аудит: не карати, а допомагати

32 | РЕАБІЛІТАЦІЯ

Намалюй кота:
арт-терапія для військових

36 | ДОПОМОГА

«Сіміки»

41 | ЖИТТЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Ляльки-немовлята – руками солдата

44 | ШЕДЕВР

«Балада про піхоту»
визнана за кордоном

46 | АДРЕСИ МУЖНОСТІ

«Місія» восьмої сотні

54 | ПРАВДИВЕ СЛОВО – НАША ЗБРОЯ!

«Найкращий вірш
ще ходить на свободі...»

56 | ІСТОРИЧНА ПРАВДА

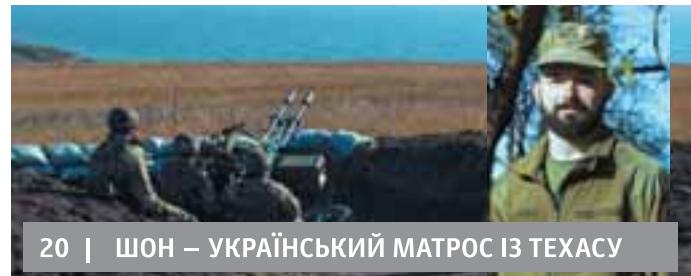
Декомунізація не закінчилася

60 | ТРАГІЧНІ УРОКИ

«Жінки і діти на вістрях шабель»

62 | СМІЄМОСЯ, БО СМІЄМО

Російський баран пішов на таран

20 | ШОН – УКРАЇНСЬКИЙ МАТРОС ІЗ ТЕХАСУ

41 | ЛЯЛЬКИ-НЕМОВЛЯТА – РУКАМИ СОЛДАТА

56 | ДЕКОМУНІЗАЦІЯ НЕ ЗАКІНЧИЛАСЯ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:

Міністерство оборони
України

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО

Адреса редакції:

01015, м. Київ, вул. Московська,
45/1, корпус 33

Заступник головного
редактора:
Andriy MIRONCHUK

Телефони редакції:

(044) 280-60-28, 280-60-45
mail: viysko2012@ukr.net

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Електронна версія:

<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Ігор ПАРУБСЬКИЙ,
Валерій ВОРОНЧУК

Підписано до друку:

12.12.2018 р.
Наклад: 2300

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТИКОВА,
Олег ЯНОВСЬКИЙ-ШПАК

Віддруковано:
ТОВ «Ландпрес»
Передплатний індекс: 74101

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Олександр ПАНЮКОВ,
Дарія МАРКЕВИЧ

Свідоцтво про державну
реєстрацію:
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Літературний редактор:
Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформаційних агентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використання можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

БУТИ ПИЛЬНИМИ І СИЛЬНИМИ

Рік, що минає, видався для на-
шої держави та її Збройних
Сил насиченим різноманітними
важливими подіями і водночас
важким. Українське суспільство
вкотре переконалося в тому, що
почуватися у безпеці ми змо-
жемо, тільки якщо матимемо
міцну боєздатну армію. Це, зо-
крема, довели останні події по-
близу Керченської протоки, коли
Російська Федерація атакува-
ла українські катери та буксир
і захопила у полон 24-х наших

моряків. Про це свідчить і скуп-
чення вздовж державного кор-
дону України, на тимчасово оку-
пованих територіях Донецької
і Луганської областей, АР Крим
російського наземного угрупо-
вання загальною чисельністю
понад 80 тис. військовослуж-
бовців, близько 1,4 тис. арти-
лерійських систем та ракетних
систем залпового вогню, 900
танків, 2,3 тис. бойових броньо-
ваних машин, понад півтисячі
літаків та 300 вертолітів.

Протягом 2018 року Міністерство оборони та Генеральний штаб продовжували впроваджувати реформи відповідно до стандартів НАТО, до війська надходили нові та модернізовані системи озброєння та військової техніки, вдосконалювалася уніформа й амуніція, підвищувався соціальний захист. На початку року морські піхотинці ВМС ЗС України взяли участь у міжнародних навчаннях *Platinum Eagle 2018* («Платиновий орел-2018») в Румунії.

Вони відбувалися в межах системи підготовки Ротаційних сил Чорноморського регіону. У складі багатонаціональної роти вояки

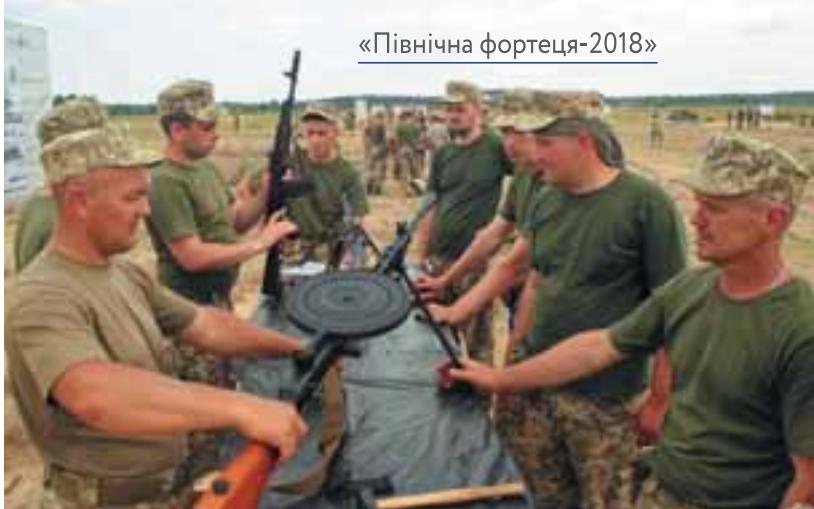
Platinum Eagle 2018 («Платиновий орел-2018»)

У зв'язку з уведенням в десяти областях України режиму воєнного стану Збройні Сили провели широкомасштабні збори резервістів та військовозобов'язаних у складі бригад та навчальних центрів. Уточнювалися завдання ЗС України та Сил територіальної оборони щодо захисту своїх областей.

Всі ці, а також багато інших заходів, без сумніву, позитивно вплинули на підтримання боєготовності Українського війська

«Північна фортеця-2018»

вдосконалювали навички керування вогнем відділень та взводу, відпрацювали різні види тактичного маневрування, ознайомилися з різними видами стрілецької зброї ЗС США та Румунії, а також з тактико-технічними процедурами НАТО під час проведення занять із бойовою стрільбою.

Навчання з оборони морського узбережжя відбулися навесні поблизу адміністративного кордону із тимчасово окупованою територією АР Крим. Морська піхота разом з приданою артилерією вчилися протидіяти морському десанту умовного противника. Артилеристи цілили по кораблях, а морські піхотинці відбивали атаку морського десанту.

Батальйонні тактичні навчання з бойовою стрільбою та десантуванням окремого аеромобільного

батальйону Десантно-штурмових військ відбулися на Житомирщині. Вони підсумували підготовку особового складу оперативного резерву першої черги, який протягом місяця практично відновлював свої навички під час навчальних зборів. Свої завдання резервісти відпрацьовували спільно з армійською авіацією Сухопутних військ та авіацією Повітряних Сил. Наприклад, під час десантно-штурмових дій особовий склад десантувався посадковим способом

із вертольотів Mi-8, а також з військово-транспортних літаків АН-26. Деякі підрозділи здійснювали це за допомогою спеціального обладнання «Адаптер-М1». Показово, що після закінчення навчальних зборів чимало резервістів вирішили повернутися на військову службу.

«Північна фортеця-2018» – таку назву мали навчання, які відбулися у травні на Чернігівщині. Тут займалися резервісти бригади оперативного резерву другої черги.

Після проведення одночної підготовки, бойового злагодження та обкатування танками чоловіки відпрацьовували доти невідомі їм елементи: захоплювали зайняту бойовиками будівлю, відбивали атаку диверсійної групи противника та протидіяли нападу на блокпост.

У розпал літа відбулися міжвидові двосторонні командно-штабні навчання з повітряними командуваннями «Південь» та «Схід», оперативними командуваннями «Південь» та «Захід», а також з управлінням кадрів Корпусу резерву. Вони проводилися у два етапи та охопили майже три чверті території України. Підрозділи здійснили марш з місць постійної дислокації на полігони, де розгорнулися та виконували практичну фазу.

Упродовж двох тижнів зведена рота морських піхотинців брала участь у багатонаціональних навчаннях у Грузії. Вони здійснили триденний вихід у повному спорядженні по гірському хребту Норіо. Спільно з підрозділами країн-членів та країн-партнерів Альянсу відпрацьовували дії у гірській місцевості.

Поблизу три тисячі військовослужбовців з 19 країн вчилися разом протидіяти ворогу під час українсько-американських навчань Sea Breeze 2018 («Морський вітерець-2018»). До маневрів, історія проведення яких становить понад два десятиліття, залучали близько 3 десятків кораблів, катерів і суден, 1 підводний човен та 25 літальних апаратів. Вони проводилися на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей, а також на морських полігонах північно-західної частини Чорного моря. Sea Breeze 2018 збіглися в часі з важливими геополітичними подіями – самітом Україна-НАТО, який відбувся у Брюсселі, зустрічю лідерів США та Росії у Гельсінкі та чемпіонатом світу з футболу в Росії.

Родзинкою навчань Sea Breeze 2018 став флагман 6-го флоту ВМС США Mount Whitney. До порту Одеси він зайшов вперше за всю історію навчань. На його борту перебували 88 офіцерів ВМС ЗС України. Вперше в історії маневрів українські військові моряки разом із партнерами з країн НАТО сформували спільну систему управління силами і засобами з єдиним міжнародним штабом керівництва, який здійснював управління силами морського, повітряного і наземного компонентів.

Наприкінці серпня в межах спільних командно-штабних

навчань ВМС, інших військових формувань та правоохоронних органів «Штурм-2018» було проведено операцію з оборони морського узбережжя. Окремий артилерійський дивізіон здійснив вогневе ураження морських цілей артилерійськими системами Д-20. Інженерні підрозділи виконали завдання з облаштування противдесантних мінних загороджень та аерозольного маскування вогневих позицій, а морська авіація здійснила бомбометання.

Традиційними стали міжнародні навчання Rapid Trident 2018.

Rapid Trident 2018 («Стрімкий тризуб – 2018»)

Вони відбулися в Міжнародному центрі миротворчості та безпеки Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Цьогорічний захід став наймасштабнішим за останні роки. Адже, окрім підрозділів іноземних держав, у ньому взяли участь Національна гвардія, Державна прикордонна служба та Управління Державної охорони, а також військовослужбовці багатонаціональної литовсько-польсько-української бригади імені великого гетьмана Костянтина Острозького. Залучалися військові підрозділи 10 країн-членів та 4 країн-партнерів НАТО: України, США, Азербайджану, Болгарії, Великої Британії, Грузії, Данії, Канади, Литви, Молдови, Німеччини, Румунії, Польщі, Туреччини.

Saber Junction 2018 («Шабля єднання-2018»)

Українські десантники з 95-ї окремої десантно-штурмової бригади взяли участь у міжнародних навчаннях Saber Junction 2018 («Шабля єднання-2018»). Маневри проводило командуванням ЗС США в Європі спільно з 173-ю бригадною бойовою групою. Маневри тривали в навчальних центрах Графенвер і Хохенфельс, а також на авіабазі Рамштайн. Вони мали на меті оцінити готовність бригади до проведення загальновійськових операцій та підвищити рівень сумісності підрозділів країн НАТО та країн-партнерів. В одному з епізодів під час розвідувальних дій десантники з української роти «Фантом» захопили штаб розвідувального батальйону 173-ї повітрянодесантної бригади США.

Вони умовно полонили командира цього підрозділу та його офіцерів, захопили засоби зв'язку, зброю та штабні документи.

Стратегічні командно-штабні навчання з органами військового управління Збройних Сил України та іншими складовими сил оборони «Козацька воля-2018» відбулися під керівництвом начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України. Захід мав на меті перевірити спроможності органів військового управління під час оборонних стабілізаційних дій, планування та ведення контрнаступальної операції. Відпрацювалися питання організації та функціонування територіальної оборони держави.

Утім протягом поточного року Збройні Сили виконували чимало інших важливих завдань, трансформуючись у військо нового європейського зразка.

Так, на параді до Дня Незалежності вперше пролунало нове військове привітання, що відповідає українським національним військовим традиціям. Схвальна реакція суспільства на його появу свідчить насамперед про небайдужість до того, які однострої мають наші військові, як вони забезпечені, підготовлені та які цінності сповідують.

Спеціальна робоча група Міністерства оборони наразі

«Козацька воля-2018»

працює над створенням нового уніфікованого Статуту Збройних Сил України, повністю адаптованого до вимог НАТО. До її складу входять представники науково-дослідних інститутів, центрів та інших установ. Новий Статут має замінити чотири чинні дотепер і регулюватиме абсолютно всі питання, як це передбачають статути країн-членів НАТО. Він фактично уможливить розв'язання багатьох внутрішніх питань без звернення по дозвіл до законо-давця – Верховної Ради.

Що це означає? Загальний фундаментальний Статут матиме, як і

стройової підготовки, передбачених нині чинними Статутами. Зокрема над стройовим кроком українських військовослужбовців. На переконання Міністра оборони України Степана Полторака, «ми не повинні рівнятися на будь-які інші зразки, оскільки маємо достатньо власних військових традицій». За його словами, новий стройовий крок буде більш демократичним і легким, таким, який даватиме змогу не втрачати здоров'я військово-службовців при його виконанні.

Запровадити зміни планується й у церемонії звільнення з військової служби. Адже з почестями

свят. Нинішній рік став показовим у цьому сенсі, адже саме 100 років тому в Радянському Союзі почали з'являтися дати, які, попри їхню сумнівність, досі залишаються «історично обґрунтованими» і які, до того ж, вперто святкують окремі наші співгромадянини.

Річ у тому, що лише адміністративними методами впливу цю проблему вирішити неможливо. Проте поступова і планова робота триває. Формуляри військових частин переопрацьовують відповідно до історичних реалій, аби їхнє літочислення починалося із 1991 року – часу створення

зведення чинних нині, статус закону. Він міститиме основні принципи, на яких базується діяльність будь-якої цивілізованої армії, і стане основою для опрацювання подальших інструкцій, положень та методик. В них чітко визначатиметься алгоритм дій військовослужбовця під час виконання різноманітних завдань повсякденної діяльності. Створення нового Статуту орієнтовно має завершитися наступного літа. Далі – слово за парламентом.

До речі, паралельно у військовому відомстві працюють і над зміною деяких елементів

в запас чи відставку нині проводжають лише високих начальників. У підпорядкованих частинах загальноприйнятих правил досі не існує. Такі заходи проводяться вкрай рідко і залежать виключно від доброї волі командира. Нова ініціатива оборонного відомства передбачає впровадження церемонії звільнення з відповідним ритуалом військовослужбовців усіх категорій – від вищого офіцерського складу до контрактників.

Чималий резонанс досі викликає питання нового літочислення історії військових частин та відзначення військово-радянських

Збройних Сил України. Старі примірники передають в архіви або до музеїв. Те ж саме стосується і Бойових прапорів. Всі ці атрибути й надалі залишатимуться доступними для всіх охочих згадати історію, але дедалі більше бригад отримують сучасні атрибути.

Протягом минулих років цей процес значною мірою гальмувалася стара нумерація військових частин. Сторічні номери та найменування ніби «за замовчуванням» повертали сучасне українське військо в нетрі давно віджилої Радянщини. Їхня заміна запланована в три етапи. Адже цей процес

тривалий і вимагає відповідного фінансового ресурсу. Насамперед нові номери отримають частини забезпечення, потім спеціальні, а за цим, і бойові. Відповідна робота вже розпочалася.

Крім того, наступного року в Міністерстві оборони планують серйозно зайнятися реформуванням системи військової освіти. За часі незалежності України її максимально адаптовано до цивільної. Практично вся законодавча база стала єдиною для підготовки як цивільних, так і військових фахівців. Зокрема значно підвищилися вимоги до науково-педагогічних працівників. Навіть таку, здавалося б, пересічну для майбутніх командирів тему, як «Взвод у наступі», має викладати кандидат наук, доцент, професор тощо. Та чи вплинуло це на якість підготовки кадрів? Вторгнення російських військ на Донбас показало, що елементарні знання – це справа практиків. Для їхнього викладання не потрібно бути науковцем і стратегом. Найкраще цю тему зможе розкрити той, хто лише вчора побував у окопах.

Загалом нині система військо-

вої освіти побудована так, що близько 70% навчальної програми майбутній офіцер вивчає загальні дисципліни, передбачені вимогами для отримання цивільного диплому. Опанування військового фаху займає лише 30–40% відведеного часу. Не важко здогадатися, що така ситуація негативно впливає на якість підготовки військових фахівців первинної ланки.

Особливо це актуально з огляду на те, що донедавна і молодий офіцер-командир після закінчення військового вишу, і солдат-строковик на час призову на військову службу мали незнанчу різницю у віці. Нині у підрядкуванні молодого лейтенанта можуть перебувати 30-50-річні чоловіки з чималим бойовим і життєвим досвідом. Тож цілком логічно, що у програмі підготовки майбутніх командирів має переважати саме опанування професійного фаху.

Ще одна проблема, яку Збройні Сили розв'язували цьогоріч і продовжуватимуть у 2019-му, – це комплектування маневрених частин і підрозділів Десантно-штурмових військ, Сил спеціальних

操ерацій, морської піхоти тощо відповідною броньованою технікою. На жаль, попри велику кількість пропозицій, український оборонно-промисловий комплекс поки що не може задовільнити потреби в необхідних зразках. Тому наразі армія використовує нові бойові броньовані машини «Козак», «Козак-2М», «Варта», «Новатор» тощо. «Козак», наприклад, надходить переважно у Десантно-штурмові війська, «Варта» – у морську піхоту, «Новатор» – у Сили спеціальних операцій.

За конструктивною побудовою вони хоч і більш-менш однотипні, та все ж різняться. Проте Збройним Силам потрібна єдина модульна платформа. Це полегшить підготовку фахівців, обслуговування техніки, ремонт, постачання запасних частин тощо. Очевидно, що для розв'язання цієї проблеми підприємства оборонно-промислового комплексу мають знайти інвесторів, створити принаймні з півтора десятка необхідних зразків, провести їхнє випробування та запропонувати до виробництва. Аби Міністерство оборони могло вибрати з них найбільш оптимальний.

Арсенали, бази, склади... Мало не щороку ці військові об'єкти привертують до себе негативну увагу суспільства через потенційну небезпеку, що можуть становити. Після цьогорічної надзвичайної події поблизу Ічні стало зрозуміло, що далі відтерміновувати вирішення цієї проблеми неприпустимо. На жаль, вона має давню історію. Напевно, мало хто знає, що станом на 2014 рік більшість таких військових частин мали бути ліквідовані. Тому коштів на їхнє оснащення виділялося обмаль або їх не було взагалі. Кілька мільйонів гривень – таким донедавна був річний бюджет цих установ. І ще один цікавий момент: рішення про їхнє скорочення ухвалили, а ось про вивезення боєприпасів, подальше розміщення й охорону, на жаль, ні. Очевидно питання знову ж таки впиралось у фінанси.

Нині ситуація змінилася. Другий рік поспіль для забезпечення належної життєдіяльності цих об'єктів Міністерство оборони отримує близько 500 млн грн. Але цей ресурс є недостатнім. За підрахунками фахівців, загалом для реалізації програми щодо узбереження баз, арсеналів, складів

необхідно 15,4 млрд грн. Утім переднє хронічне недофінансування призвело до виникнення іншої проблеми: немає охочих займати такі відповідальні посади. Адже без достатніх коштів забезпечити надійну охорону нині дуже складно. Аби зрозуміти серйозність справи, варто навести лише одну цифру: загальний периметр арсеналів з боєприпасами становить понад 100 км.

Системно проблему можна вирішити лише одним способом – будівництвом заглиблених залізобетонних сховищ. Напередодні Міністерство оборони уклало контракти з підрядними організаціями і наразі відповідні роботи здійснюють на трьох найважливіших арсеналах. Нині там розосереджують боєприпаси та готують територію. Близько десятка сховищ, здатних витримати навантаження, еквівалентне вибуху тротилу масою 5 тонн на 1 кв. м, введуть в експлуатацію вже до кінця нинішнього року. Проектом передбачені також усі необхідні шляхи під'їзду, проходи, обладнання периметра тощо.

Започаткована справа вкрай важлива. Адже військові частини

ї надалі залишаються об'єктом для здійснення диверсій. Про це свідчать останні випадки, коли військовослужбовці виявляли, захоплювали або знищували безпі-

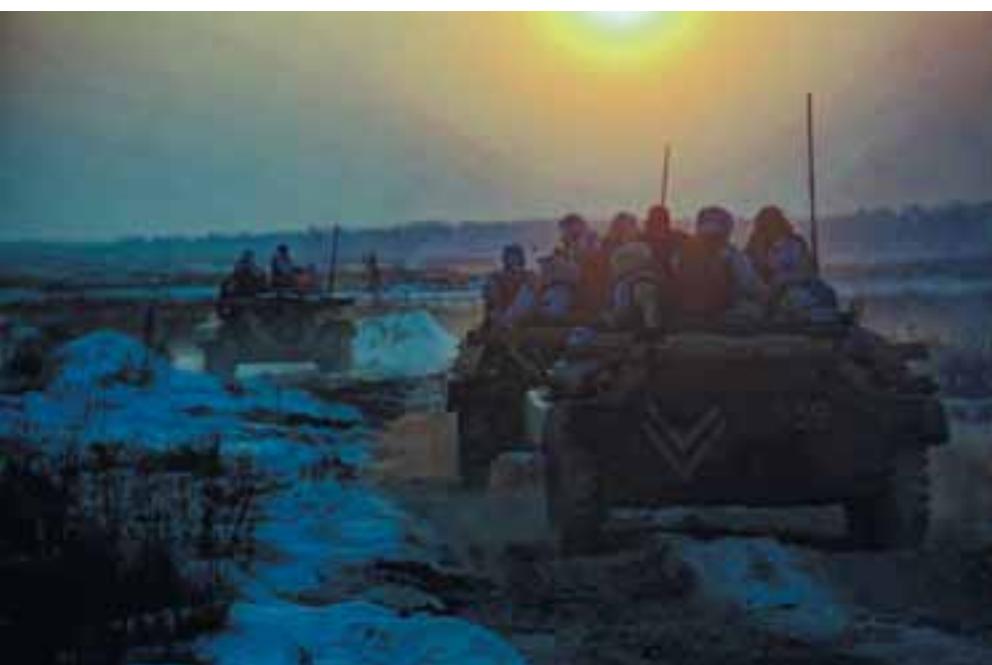

лотні літальні апарати. Так, через певний час після сумнозвісної надзвичайної події поблизу Ічні тамтешні склади вкотре стали ціллю ворога. На технічній території один з військовослужбовців виявив квадрокоптер Fantom. Заблокувавши дрон, він позбавив його можливості злетіти. Безпілотний літальний апарат відразу передали до Служби безпеки України. Схожі випадки останнім часом трапляються дедалі частіше. Війна, як бачимо, дає про себе знати й на мирній території.

Нові виклики спонукають відповідно планувати й бюджет військового відомства. Час не стоїть на місці: спливають терміни експлуатації техніки, вичерпуються запаси боєприпасів, дорожчають комунальні послуги, з'являється необхідність підвищувати рівень грошового забезпечення... 40 тисяч військовослужбовців нині перебувають у важких умовах. В окопах на передовій вони втрачають своє здоров'я, а деякі – й життя.

Тому очевидно, що Збройні Сили мають залишатися одним із головних пріоритетів і наступного року. Хочеться вірити, що держава й надалі гідно дбатиме про своїх захисників. А військо й надалі трансформуватиметься, набуваючи сучасних європейських обрисів, аби бути гідним своєї держави і народу.

Сергій БАСАРАБ

Стас «Град» і

– До того, як я його побачив, я думав, що абревіатура ДШК розшифровується як «десантно-штурмовий кулемет», – з усмішкою згадує морський піхотинець, навідник ДШК Стас із позивним «Град». – А коли вперше з цією зброєю, так би мовити, зустрівся, аж здивувався: як з такою «бандурою» можна десантуватися та ще й когось штурмувати?

Сам Стас – це неймовірне уособлення всього українського сьогодення. Молодий, симпатичний хлопчина. Прізвіща свого не приховує – Карлатян, за що в навчальній роті отримав позивний «Армянчик». Насправді ж його дід по батькові був молдованином на прізвище Карлатяну.

– Згодом, ще за часів Радянського Союзу, літера «у» кудись зникла, тож я став «вірменином» – сміється Стас. – Хоча насправді я щирій українець. Живу в Херсонській області, а родом з Тернопільщини. Тобто все у мене перемішано, як і загалом в Україні.

А ще «Град» із тих хлопців, про котрих колись казали: «Ну що з нього виросте?» Після дев'ятого класу пішов вчитися на тракториста... і «вилетів» з училища за прогули. Хоча пропускав заняття не через лінощі, а за сімейними обставинами.

– Повернуся з війни – обов'язково довчуся! – стверджує Стас.

На війну ж він пішов 2016 року, щойно йому виповнилося вісімнадцять, – за порадою батька, який першим у сім'ї став контрактиком. Потрапив до експериментальної навчальної роти.

– Місяць жорстких навчань, – згадує «Град». – Медицина, тактика, вогнева, фізо. Вихідний був

тільки в неділю, але й тоді – фізо, вогнева, тактика, медицина. Нас вчили воювати і при цьому залишатися живими.

На південному напрямку хлопець уже вдруге. І «позиційну війну» дещо недолюблює: «Буває навіть гірше, ніж при наступі. Сидиш і не знаєш, коли і куди прилетить. Відповідаєш із ДШК і не завжди чуєш, що летить у відповідь».

Стас має право так говорити. Бо ж двічі був поранений. Перше отримав 2017 року.

– Прилетіла граната з АГС, – розповідає він. – Реально в тільнику народився, тільки пальці посікло. Кілька тижнів не відчував руки, лікарі поставили діагноз «контузія кінцевки». А в січні – поранення осколком біля ока, струс мозку. Щиро

вдячний військовим лікарям! Вчасно доправили до 61-го шпиталю, потім гелікоптером доставили до Дніпра... Міг би за висновком ВЛК списатися, але не хочу. Дослужу до кінця.

Перед другою ротацією Стас одружився. А в липні цього року в нього народилася дочка Ізабелла.

І настанок відповідь тим, хто ще й досі переймається запитанням: «Що з них виросте?» «Прогульник з незакінченою середньою освітою» Стас Карлатян уже має відзнаки «Учасник АТО», «За оборону Маріуполя», «За захист рідної держави». А 14 жовтня він був нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. Ось так. Втім...

– То не головне, – каже Стас. – Найбільша для мене нагорода – аби не гинули товариші по зброї. І щоб швидше настала перемога!

Юрко «Вовк»

Свій позивний морський піхотинець Юрко «Вовк» отримав не від бойових побратимів і навіть не від командира, а фактично ще при народженні. Бо Вовк — то ще й його прізвище. Насправді ж нічого, так би мовити, «вовчого» в ньому немає. Привітний, дотепний хлопець охоче розповідає про своє життя, а ще більше — про те, які в нього чудові друзі

На фронті він майже рік. Для Юрія це перша ротація. Він дуже хотів би, щоб вона стала й останньою — в результаті закінчення війни. Проте, якщо російсько-бандитська сволота і далі топтатиме українську землю, він згоден повернутися на «нуль» аж до перемоги.

— Не можу сказати, що до війни я був таким уже й патріотом, — згадує Юрко. — У Миколаєві, звідки я родом, вчився на оператора комп’ютерного набору, хоча, признаюся чесно, комп’ютери не люблю. До армії пішов за призовом. Отримав повістку з військкомату, ну не ховатися ж. Треба — то треба. Спочатку потрапив до «Десні». Як зараз пам’ятаю — шоста рота, 14-та казарма. Відслужив два місяці строкової — відчув, що якось воно не по мені. Наряди оті, одноманіття якесь. Щось зробиш, потім ще двічі переробляй... І тут запропонували підписати контракт. Підписав без вагань! І відразу ж потрапив сюди.

Спочатку два тижні був на «Хрестах», зброю і боєприпаси складував під усі калібри, як годиться. А приїхав на передову — на другий день такий обстріл розпочався! Вирішив подивитися, звідки стріляють. Узяв бінокль, висунувся. І тут десь за метр перед бруствером трасер — шарах! Аж мурашки по тілу. А потім звик. Вибухи, стрільба... Ну то й що? Було б страшно, я й досі займався б комп’ютерним набором. Але мені більше подобається ДШК. Це не комп’ютер, це — справжнє.

Хто проти нас стоїть? І сепари, і росіяни. Дехто стріляє незрозуміло куди, даси відповідь — він і затих. А деякі луплять, так би мовити, гідно, прилітає біля тебе, поруч. Видно, що професіонали. Але чим сильніший противник, тим сильнішим ти сам стаєш. Більшого досвіду набуваєш. В «учебці» ж що? Самі конспекти. Пишеш, пишеш, а взяв автомат — і не знаєш,

що з ним робити. А тут вчишся на ходу. По тобі «працюють» калібром 14,5, розвертаєш «дашку» у відповідь — все, одним «бурятським трактористом» менше. Коли вони надто починають нахабніти, не даємо їм робити того, чого вони хочуть.

Загалом служба «Вовку» подобається. І на життя він не жаліється у принципі.

— Все нормальню! — каже Юрко. — Головне, що мислити на фронті починаєш вже подорослішому. Багато чого змінилося й у душі, й у свідомості. Мрії вже не ті, ніж до війни. Ще рік тому я був однією людиною, а на «гражданку» повернуся зовсім іншою. І це чудово!

Олег ЯНОВСЬКИЙ

КОЛИ ПОТРІБЕН «ТУТ І ЗАРАЗ»

Від Степанівки до Антрацита він пройшов тилами противника в знаменитому рейді десантників 95-ї бригади, який розробив та провів нинішній командувач ДШВ генерал-лейтенант Михайло Забродський. У цю досить небезпечну бойову операцію було відряджено два танки з «30-ки». Першим у колоні йшов танк, яким керував Євгеній Семенов. Військовослужбовець тоді ще не здав, що брав участь у найнебезпечнішому виїзді. І не тільки через те, що навколо – ворог і будь-якої миті їх могла накрити російська артилерія, а й через те, що техніка могла не витримати навантаження. А відповідальність за неї лежала саме на ньому – механіку-водієві

У Євгенія Семенова служба в армії розпочалася, як і в багатьох: після школи закінчив училище, а потім отримав повістку з військкомату. Рідних попередив: «Ухилятися не буду, але й на строкову не піду...» Він прийшов у військовий комісаріат із вимогою: якщо на службу, то тільки за контрактом. Там погодились, тим більше, що юнак мав міцне здоров'я і хорошу фізичну форму.

І згодом молодий механік-водій танка 1-го танкового батальйону 1-ї танкової роти 30-ї окремої механізованої бригади довів, що може значно більше...

Зухвалість російсько-терористичних угруповань та розхитування людських настроїв у Криму навколо ефемерного «руського міра» сколихнули всю Україну. Перші підрозділи української армії були відправлені в наближені до півострова райони. На той час Євгеній служив у бригаді вже три роки. Він впевнено керував танком і добре

знав свою справу. Каже, що його становлення відбулося виключно на полігонах, і додає: «Як можна не любити їздити на цьому велетні?» Три роки інтенсивної бойової підготовки зі стрільбами та тактичними маневрами не минули даремно: у бригаді перша танкова рота вважалась однією з найкращих. Тому саме вони були спрямовані на зміцнення оборони нашої держави.

– Нас підняли по тривозі першого березня 2014 року. Прибули на місце розташування. Вже тоді відчув, що попереду не прості будні...

Лише тиждень на підготовку до бойового походу. Далі – рівненський полігон, злагодження батальйонної тактичної групи і вихід під Крим.

– На той момент рота була повністю укомплектована контрактниками. Нас вважали найкращими в усьому. Мої побратими готовилися до того, що військова агресія РФ

буде насуватися саме з півострова, проте навіть гадки не мали, що ударів завдаватимуть з боку Донбасу, – розповідає танкіст.

Село Петровське Євгенію запам'яталося тривожною обстановкою: нічні вулиці були забиті військовою технікою, по якій постійно ворог вів вогонь. Таке видовище не для слабодухих, але й у цих умовах потрібно було вціліти та вижити. Командир роти швидко збагнув: краще триматися подалі від населеного пункту. Танки розосередили в полі по кущах, а зранку двома колонами рушили на Савур-Могилу. Та ніч здавалася Євгенію безкінечною. Сон не йшов, а в голові роїлися думки, чи витримає броня, чи вистачить набоїв, як бути в разі тих чи інших дій... І він перебирає різні варіанти. Коли ж дісталися заданого місця – працювали на автоматизмі. Головне було слухати командира і відчувати роботу всього екіпажу.

Десять українських танків вели безперервний вогонь по ворожих позиціях на Савур-Могилі. Намагалися влучити під стелу, де терористи влаштували собі підземні позиції. Танкісти розуміли:

якщо вони добре відпрацюють, то піхоті та десантникам легше буде штурмувати висоту.

– Ми вели вогонь близько години. Ворожа артилерія відповідала, але в наш танк не влучила. На жаль, у мене кут огляду був маленький, тож я майже нічого не бачив, більше чув. Назад забирали піхоту, вбитих та поранених. Після бою сподівалися перепочити, але не довелося. Відразу всі наші сили перекинули на Степанівку. І знову бій, і знову новий досвід: зачистка населеного пункту.

Для українських воїнів ця операція була успішною. Незважаючи на шалений опір, російських поспівак вдалося розгромити. Потім військові експерти писали: цей штурм був вкрай небезпечним та важким для української армії. Терористи гатили по українській піхоті та танках із мінометів, намагаючись утриматися на позиціях. Та марно.

Українським підрозділам вдалося закріпитися у Степанівці, а паралельно йшли жорстокі бої за Савур-Могилу. Штурм за штурмом виснажуючи ворога, наші воїни наближалися до цілі. Євгенію, який був серед перших, хто атакував цю

висоту, було важливо, чим завершиться операція, бо він на власні очі бачив, яку ціну платили українські військові. Він постійно переглядав новини в Інтернеті, а коли прочитав, що висота наша, не стримався та вигукнув: «Хлопці молодці!»

Проте випробування на цьому не закінчилися. Поблизу річки Міус наші прикордонники та бійці 72-ї окремої механізованої бригади опинилися в пастці, притиснуті російськими найманцями та регулярними військами РФ до російського кордону. Потрібно було знову йти на окуповану територію, щоб визволити своїх. Танкісти з десантниками вздовж річки шукали українських військових. Перший раз зайдали в буферну зону і відразу ж потрапили під мінометний обстріл. Поїхали іншою дорогою – і знайшли своїх. З місцевістю пощастило: було досить велике урвище, тому ворог не помітив, як українці прокладають pontонну переправу через річку. Проте щоб дістатися до берега, не вистачило одного метра конструкції. Перші машини, які виходили з оточення, виїхали нормально, решта не змогли – застрягали в перемішаній з річковою водою багнюці. Остання надія на порятунок – витягувати єдиним танком, за важелями якого був молодший сержант Семенов.

– Берег дуже крутий, працювати в таких умовах вкрай важко. Я одне за одним витягав військову техніку, БТРи, гармати. Ми там працювали дві доби. За цей час до нас прилетіла лише одна міна. Таке враження, що сепари просто промацували місцевість. Ми не відповідали вогнем, тож, напевно, ті подумали, що нас немає. Танк запускав на таких мінімальних обертах, як ніколи, щоб не було чутно, – говорить Євгеній.

Потім командир, який керував цією операцією, покликав до себе танкістів і дав нове розпорядження: забрати і вивести з поля,

оточеного терористами, САУ, яка належала бійцям 72-ї бригади. Євгеній зі своїм командиром намагалися довести, що керувати САУ і танком – це різні речі, що вони не зможуть. Та потім зрозуміли – виходу немає. Вони пройшли полем, а далі, нишком підібравшись до установки, почали її запускати. Все було нібито зрозуміло, окрім того, де розміщена кнопка запуску «стартер».

– Мій командир взводу 10 хвилин просто натискав на всі кнопки, які бачив. Потім натрапив на потрібну, і САУ завелася. Ми виводили її з ворожої території й щохвилини чекали обстрілу. Та все обійшлося. Десантники тримали коридор, щоб ми знову не потрапили в засідку. Та коли остаточно вийшли, військові з 72-ї бригади дякували за те, що ми врятували їх від неминучої загибелі, – із неабиякою гордістю згадує Євгеній.

2014-й поступово переходив у 2015-й. Одні гарячі точки змінювалися на інші: бойові дії під Дебальцевим та донецьким аеропортом. Один із населених пунктів – Веселе – потрібно було зачистити від терористів. Та ко-

мандир взводу, вочевидь, переплутав дорогу: повернули ліворуч не перед містком, а після. Повз них мчали цивільні автомобілі. Попереду вздовж траси можна було розгледіти укриття, над якими тріпотів російський триколор. Євгеній на мить сторопів, а потім вигукнув: «Командире, а ми точно правильно їдемо?» Розвернулися, і побачили, що з усієї колони за ними стояв лише один танк. Коли танкісти повернулися до своїх і дізналися, що трапилося, були приголомшені: вони першими двома танками примудрилися проїхати дорогою з мінним загородженням і не підірватися.

– Ділянка дороги на умовній лінії розмежування була повністю замінена. Та коли на міні підірвалася БМП, решта колони зупинилася. А коли ми поверталися, то якийсь боєць вибіг на дорогу й, розмахуючи руками, кричав: «Стій!» А потім почав просто ногами відсувати міни на узбіччя. Там фугаси лежали в три ряди. Зазвичай я без емоцій ставився до будь-якого виїзду. А тут, коли побачив ці фугаси, то до свідомості почало потроху доходити: дорога ж

могла виявитися в один кінець.

Він ще не один раз бував у ситуаціях, коли з бою можна було не повернутися: Маломиколаївка, Артемівськ, Піски, Луганське. Проте досвідчений танкіст ніколи на цьому не акцентував уваги, а робив усе можливе, щоб не наражати на небезпеку ні себе, ні свій екіпаж. Та одного разу біда сталася: від розриву артилерійського снаряду Євгеній зазнав поранення в ногу. Танкіст знизує плечима й каже, що йому більше пощастило, ніж його командиру взводу, який під час цього обстрілу втратив і руку, і ногу.

Підлікувавшись, Євгеній повернувся до бойових товаришів. Він був із ними ще не одну ротацію. І наприкінці 2018 року готується знову вирушити на східні рубежі захищати Україну. На запитання, чи не хоче він змінити професію, твердо відповідає: «Від своєї професії танкіста отримую неймовірний драйв, який не подарує жодна інша. І армію не покину, тому що потрібен тут і зараз...»

Галина ЖОЛТІКОВА

Її звати Вікторія

Навіть через кілька років, згадуючи ті страшні дні, Вікторія ні-кому не бажає пережити те, що довелося витримати на війні їй у дев'ятнадцять років. Ще не пізнавши радості заміжжя і щастя материнства, вона упродовж двох місяців 2014 року була турботливою сестрою і ангелом-охоронцем для поранених бійців на одній з дуже небезпечних ділянок проведення антитерористичної операції. Ця дівчина ніколи не забуде, як землю накривали хмари пилу і попелу, як годинами сиділа в окопах і читала молитви, щоб Господь uberіг від прямого влучання снаряда, міни та кулі снайпера. Не забуде, як на повний зріст бігала під кулями від одного пораненого до іншого, щоб зробити все можливе для порятунку життя військовослужбовців

У січні 2015 року Міністр оборони України Степан Полторак під час поїздки до Одеського гарнізону за дорученням Президента України вручив операційній сестрі відділення урології Військово- медичного клінічного центру Південного регіону Вікторії Сороці орден «За мужність» III ступеня.

Історія її військового життя почалася в лютому 2014 року, коли після закінчення медичного училища Вікторія попрощалася з рідним Первомайськом, що у

Миколаївській області, та відправилася до Одеси, працевлаштувавшись у військовому госпіталі.

Донька міліціонера та медичного працівника відразу виявила бажання носити військовий однострій. Тому вже до середини травня, склавши Військову присягу, дівчина підписала контракт і поповнила лави Збройних Сил України. За два тижні разом із начальником свого відділення підполковником медичної служби Олександром Нетребком, підполковником медичної служби Сергієм Адаменком, його дружиною старшим сержантом Галиною Адаменко і анестезіологом майором медичної служби Всеvolodom Бабенком вирушила у відрядження на схід для виконання свого першого бойового завдання.

– Перший тиждень наша передова медична мобільна група дислокувалася в населеному пункті Сонцевому, – згадує Вікторія Сорока.

– Надавали загальну медичну допомогу бійцям 79-ї окремої аеромобільної бригади. Для того, щоб завжди бути готовими до екстрених дій, спали в автівці. Кожен день спостерігали за тим, як у небі над нами кружляли безпілотники. Біля села Олексіївка вони, мабуть, і навели ворожу артилерію на нашу колону, коли вночі ми міняли місце дислокації.

Це був мінометний обстріл.

Земля здригалася від розривів. Свист мін, що падали навколо, свердлив вуха. Для Вікторії той перший в її житті бій, здавалося, тривав цілу вічність, але саме тоді вона пройшла бойове хрещення. Упродовж 40 хвилин по колоні було випущено близько 400 мін 82-мм калібру. Одна з мін, яка не вибухнула, наскрізь пробила кузов пересувної операційної за півметра від кисневого балона.

Під скаженим мінометним вогнем Олександр Нетребко з Вікторією Сорокою витягли з-під машин і БТР близько 20 поранених бійців і перенесли їх в укриття. В ту ніч Вікторія так і не заснула.

Необхідно було зупиняти кровотечі, надавати першу медичну допомогу і зашивати рані. А далі було ще небезпечніше і складніше.

Їхній польовий табір розташувався поблизу села Маринівка, буквально за сто метрів від укріплень десантників і прикордонників, які окопалися на стратегічно важливій висоті. Противник вів по наших позиціях досить інтенсивний вогонь, тому медики спочатку ночували в автоперев'язувальній, а потім безпосередньо в окопах разом із бійцями.

— Це раніше я слово «град» сприймала як природне явище, а після того, як на собі відчула всю

жахливу міць реактивних систем залпового вогню, стала вкладати в нього зовсім інше значення, — ділиться своїми враженнями Вікторія.

Позиції українських військових ворог обстрілювали і вдень, і вночі, не даючи перевести подих. При цьому, почувши по рації позивний «Док», медики, пригнувшись під ворожим вогнем і ризикуючи життям, бігли до поранених.

— Одного разу ми з лікарем обробляли рану бійця, як раптом за кілька міліметрів від моого обличчя пролетів осколок. Я як стояла, так і впала. Коли усвідомила, що тільки-но ледь не втратила життя, не стрималася — слози самі полилися з очей. Але я змогла опанувати себе і продовжила асистувати хірургові. Тож я не вірю людям, які кажуть, що на війні не страшно. Мені було дуже страшно, — згадує Вікторія Сорока.

Там, на передовій, її начальник підполковник медичної служби Олександр Нетребко неодноразово вимагав, щоб дівчина їхала додому. А вона у відповідь тільки хитала головою, даючи зрозуміти, що з ким вона сюди приїхала, з тими додому і повернеться.

– Для нас головне завдання полягало в тому, щоб вчасно надати першу медичну допомогу і якомога швидше евакюувати поранених для подальшого лікування до мобільних шпиталів і стаціонарних лікувальних установ. У польових умовах ми робили все, що могли, що було в наших силах і можливостях. Накладали джгути, зупиняли кровотечі, видаляли з тіл кулі, осколки, робили хірургічну обробку ран. Бувало, вибивалися із сил, але треба було триматися. Хлопці хотіли жити та сподівалися на нас, – каже Вікторія.

Військові медики здійснювали оперативні втручання як просто

страждання та смерть. Під час одного з обстрілів вона й сама дісталася контузію середньої важкості, коли поблизу бліндажа розірвався снаряд.

– Він вибухнув з оглушливим звуком, який описати неможливо, – згадує Вікторія. – Довге гудіння у вухах і абсолютно неусвідомлення того, що з тобою відбувається. Десь далеко чути крики, й тільки згодом починаєш приходити до тями...

Сьогодні вона з болем і тричівкою згадує ті фронтові липневі спекотні будні. Близько тижня їхній підрозділ був повністю оточений противником. Кількість

повернулася додому з поля бою.

Вони вийшли з оточення наприкінці липня і незабаром повернулися до Одеси.

– З-під шквальних обстрілів ми вийшли завдяки офіцеру із позивним «Сокіл», здійснивши марш на бойовій техніці. Вже на пристойній відстані від лінії фронту зустріли колег з військового госпіталю. Довго обіймалися, плакали. Зустріч була настільки зворушливою, що здавалося, ніби ми повернулися з того світу. Згодом вийшли у дніпропетровський госпіタル на реабілітацію, а звідти вже рушили до Одеси, – розповіла, стримуючи сльози, Вікторія.

До речі, за першою спеціальністю Вікторія – акушерка, що допомагає з'явитися людині у світ і першою зустрічає усмішкою малюка. Але доля розпорядилася так, що дівчина стала операційною сестрою військового госпіталю, пройшла вогненними дорогами Донбасу, допомагаючи дорослим чоловікам вижити, а деяким навіть удроге народитися.

Там, на сході, вона осягнула справжню ціну життя і дружби. При цьому Вікторія весь час хвилювалася за батьків і шестирічного брата Івана, які весь цей час і не знали, де вона насправді перебуває.

Повернувшись додому, довго відчувала себе не на своєму місці. Хотілося назад, на передову. Виявилося, що в Одесі вирує зовсім інше життя. Люди ходять по ресторанах, розважаються й гадки не мають, що відбувається на сході їхньої країни. Але й вона мріє жити під мирним небом рідної України, робити людям добро й професійно розвиватися. Саме тому вступила на заочну форму навчання до медичного університету, щоб неодмінно реалізувати свої плани. Бо її недаремно назвали Вікторією, як богиню перемоги в римській міфології!

Євгеній СИЛКІН

неба, так і в автоперев'язувальній. Часто така необхідність була продиктована тим, що життя поранених вимірювалося секундами та хвилинами.

Через дбайливі руки Вікторії пройшли десятки поранених. Дівчина на власні очі бачила

обстрілів тоді ніхто не рахував. Бойовики гатили з «Градів», великокаліберної артилерії та мінометів. І після кожного обстрілу справ у військових медиків ставало більше. Ворожі кулі не щадили наших бійців. При цьому дівчина вистояла фізично і морально та

ШОН — український матрос із Техасу

Він воює за незалежність України в одному з підрозділів морської піхоти на південному напрямку. На фронті лише півроку. Але й пробувши в секторі «на нулі» тільки кілька місяців, добре знає почім ківш лиха. А також зажив повагу бойових побратимів і подяки командування

— Ніколи з «Техасом» проблем не було на передовій, — каже його командир. — І бігав, якщо треба було бігати, і стріляв, і під обстрілами був, і пожежі від російско-сепарських снарядів гасив. Крім того, у нього ж є восьмирічний військовий досвід — до приходу в морську піхоту служив матросом у ВМФ. Має почесні відзнаки від найвищого командування...

Проте одна таки проблема з «Техасом» є: він зовсім не говорить українською. Та й московською (свят! свят!) також. Бо «Техас» — громадянин Сполучених Штатів Америки, родом із Х'юстона, штат Техас. За що йому хлопці й дали позивний, а він навіть і не уявляє, що ще якісь позивні, крім цифрових, бувають. І нагороди в нього — від Пентагона.

Оце, так би мовити, припливли! Невже сепарська брехня про те, що на території України вони, російські «янгелята», воюють не з українцями, а з натовсько-бандерівськими «фашистами», підтверджується? Та ні, як то в одному з мультиків було сказано чистою російською: «Вігвам!»

— Я приїхав в Україну, — розповідає «Техас» через перекладача,

одного з українських морпіхів, аби допомогти вам хоч чимось у боротьбі залежність. Сполученні Штати також виборювали незалежність у жорстокій війні. І пам'ять про це залишається в нашій крові. Я не найманець. Хоча б тому, що в американській армії платять більше, ніж в українській. Я — за справедливість. Слідкував за подіями в Україні від самого їхнього початку, а коли дізнався, що 2016 року в Україні був ухвалений закон, за яким іноземці можуть

служити в ЗС України, без сумнівів звільнився з ВМС США і підписав контракт на три роки. І маю надію його продовжити.

А чи знаєте, що таке в українській армії «співдружність націй» і побратимство? Без знання мови морпіхи «мовою жестів» навчили Шона розбирати, складати, чистити ДШК, про який він до того навіть уяви не мав. За короткий час Шон освоїв майже все стрілецьке озброєння, яким користуються морпіхи. І ставляться хлопці до

нього не як до «американської екзотики», а як до брата. Як самі кажуть: «З душою!»

За час служби у ВМФ США Шон довелось охороняти і військові бази США з боку Перської затоки, і комунікації на демаркаційній лінії між Південною Кореєю і КНДР. А що було найважчим, найстрашнішим за роки служби тут і там?

— Там? Величезні павуки в Іраку, від зустрічі з якими навіть найкрутіші сержанти верещали від жаху, мов дівчата, — сміється «Техас». — Ну не любимо ми, американці, павуків. А тут, в Україні, — снайпери...

Він зазначає:

— Найбільше про Україну на американських каналах говорили 2014 року. Потім ця тема якось зійшла нанівець. Але більшість американців проти росіян. Вважають їх агресорами.

У Штатах у Шона залишилися батько, мама, брат і дві сестри. Його сім'я вдочерила одну з дівчаток, яку Шон називає своєю сестрою. Вони знають, де він тепер. Хвилюються за нього, звісно, але й пишаються ним.

— Мої предки все ж таки вихідці з Європи, — каже Шон. — То ж ми маємо захищати землю своїх пращурів.

Нині Шон вчить українську, бо хоче прийняти українське громадянство й оселитися тут назавжди. На жаль, часу на посібники не вистачає — треба воювати з російськими окупантами.

Олег ШПАК

ПЛІЧ-ПЛІЧ

Сосовський, Невмержицькі, Долинський, Брановицький, Камільський, Дуда – що об'єднує носіїв цих прізвищ? Це українські воїни, в жилах яких тече польська кров і які захищали та захищають нашу землю від

російської агресії на Донбасі.

Дехто й ціною власного життя.

Упродовж листопада-грудня в музеї «Київська фортеця» працювала виставка «Разом пліч-опліч», присвячена цим героям.

Олександр Сосовський закінчив Національний університет імені Тараса Шевченка, отримавши ступінь магістра міжнародних відносин. У 2014-му – з початком російської агресії його мирне життя закінчилося: він пішов добровольцем до війська. Служити випало у 93-ї окремій механізованій бригаді ЗС України. Обороняв донецький аеропорт, воював під Опітним, Водяним, Пісками, Красногорівкою – населеними пунктами, що стали символами мужності, нескореності наших воїків і про які сьогодні знає кожен українець.

«Військовий – це професія і робота, а захист свого – це звичайна необхідність», – Олександр Сосовський

Олександр Сосовський

Влітку 2015-го разом з командиром батальйону лейтенант Сосовський, який на той час виконував обов'язки командира роти, проводили розвідку місцевості. І підірвались на міні. Коли Олександр прийшов до тями, то побачив стікаючого кров'ю комбата. Попри власне важке поранення, він зумів зупинити кровоточу в командира, чим урятував тому життя. Олександр нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

– Думав залишитися в армії, – говорить Олександр. – Мені пропонували посаду заступника командира батальйону. Був навіть випадок, що комбат від'їджав, і залишив мене старшим. Батальйон – це близько 600 людей. Таке в мирний час важко уявити. Та нині я вирішив узяти паузу. Між нами існує джентльменська угода: у разі погіршення ситуації повернутися у військо.

Рід Олександра Сосовського має польське коріння. Зокрема його прарабуся Броніслава Ляховська, 1917 року народження, походила з села Угер Хелмського повіту Люблінського воєводства.

Невмержицькі – давній шляхетський рід, коріння якого йде в

часи Київської Русі. Належав до числа так званої овруцької околовичної шляхти, що проживала в родових поселеннях і несла військову та земську повинність на користь литовських князів і польських королів. Цей рід згадується у старовинних записах та королівських привileях XVI–XVIII століть. На сьогодні продовжувачами роду є рідні брати Василь та Олександр, які у складі українського війська боронили нашу землю з перших днів неоголошеної війни.

Зокрема Олександр перше боївое хрещення отримав навесні 2014-го під селом Містки. Побував і під Дебальцевим, де точилися особливо запеклі бої. Василь служив у 30-ї окремій механізованій бригаді гранатометником. А проте, як воював, свідчать результати. Він разом із кількома побратимами в одному з боїв неподалік Луганська не лише захопили позиції псковських десантників, а й дві їхні боїві машини!.. І Василь, і Олександр мають боїві нагороди.

– Сьогодні ми – мирні люди, – кажуть брати. – Але в разі потреби готові піти на війну і захистити Україну.

Прадід Валерія Доліновського Йосип Леньга у 1937-му був

засланий до Сибіру. Через його польське походження НКВС звичував чоловіка у «ворожій діяльності на користь іноземної розвідки». Прабабуся, Вероня Леньга, теж відбувалася покарання як «ворог народу». Мати Тетяна народилася у Луганській області. Сьогодні проживає в Польщі. Сам же Валерій працював інженером-теплоенергетиком. Навесні 2014 року пішов у військомат і попросив призвати його до Збройних Сил. Спочатку захищав адміністративний кордон із Кримом, а потім донецький аеропорт, де дістав поранення. Одужавши, підписав контракт із МО щодо проходження військової служби. Продовжив її у розвідувальному підрозділі, неодноразово бував у ворожому тилу. Через важке поранення на початку поточного року змушений був залишити службу.

У Ігоря Брановицького теж польське коріння. Свого часу відслужив строкову службу, брав участь у миротворчих місіях за межами України. А з початком антiterористичної операції пішов до війська, де обійняв посаду кулеметника 90-го окремого десантно-штурмового

Президент України вручає Золоту Зірку Героя України матері загиблого під час АТО героя

батальйону. Обороняючи ДАП, врятував життя кільком побратимам, витягнувши їх, тяжко поранених, з руїн. За спогадами однополчан, вирізнявся надзвичайною мужністю і кмітливістю, що, як відомо, має велике значення на війні.

– Ігор був Людиною з великої літери, – згадує бойового побратима старшина Анатолій Свирид, теж «кіборг». – Своїм порятунком йому завдячують чимало хлопців, також і я...

Знаючи, що, в одному з терміналів залишилися його однополчани, він повернувся в ДАП. Там і потрапив у полон до бойовиків. Після страшних катувань був застрелений бандитом «Моторолою» – покидьком, який вирізнявся тваринною жорстокістю у ставленні до полонених.

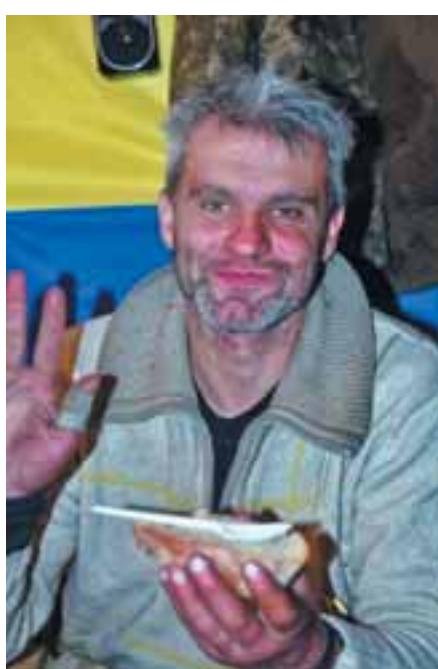
Указом Президента України Ігорю Брановицькому присвоєно звання Героя України (посмертно). Ось що написала, розмістивши його фото у Facebook, блогер Наталя Дмитрієва:

«Я хочу, щоб ви запам'ятали ім'я та обличчя цього чоловіка. Це Герой України. «Кіборг». Людина. Ігор Брановицький. 90-й окремий аеродесантний батальйон. Він захищав

Донецький аеропорт. Він захищав нас із вами. Він рятував своїх друзів. Він відстоював свої переконання. Він був патріотом. Незламним, надпринциповим і завзятим, з гіпертрофованим почуттям справедливості. Він не сприймав неправду, навіть якщо мова йшла про збереження власного життя. Він загинув 21 січня 2015 року. Після багатогодинного знущання в полоні бандитів, він був застрелений покидьком Моторолою. Він за життя був гідною та чесною Людиною. Він воював, як справжній Патріот. Він загинув, як Герой. Низький уклін мамі Ніні Костянтинівні за такого Сина».

Конрад Камільський народився і виріс у Польщі. Будучи професійним військовим, який брав участь у миротворчих місіях у Сомалі та Афганістані, з появою на Донбасі «зелених чоловічків» зrozумів: незабаром буде «гаряче». І не помилився. А після трагедії під Іловайськом, полетів до України, де зустрівся з офіцером – представником батальйону «Донбас», який відверто проінформував його про ту небезпеку, що йому загрожує.

– Моя мати – українка, – вислухавши українського офіцера,

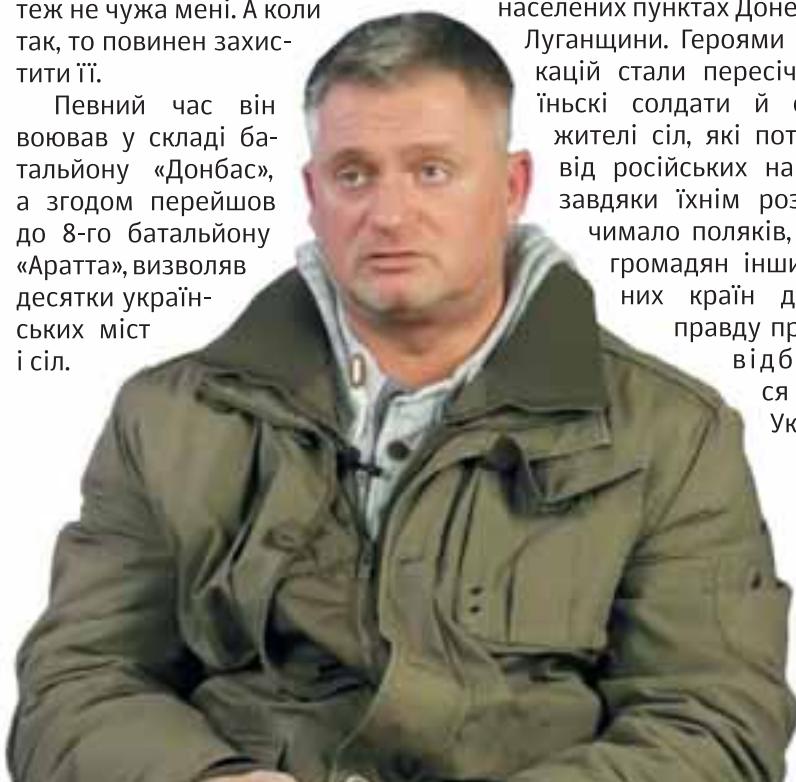

Ігор Брановицький

відповів Конрад. – Отже, Україна теж не чужа мені. А коли так, то повинен захистити її.

Певний час він воював у складі батальйону «Донбас», а згодом перейшов до 8-го батальйону «Аратта», визволяв десятки українських міст і сіл.

Конрад Камільський

Даміан Дуда

Даміан Дуда – його земляк. Ще не так давно викладав медичну підготовку у Католицькому університеті імені Івана Павла II. З початком війни їздив на Донбас. Як волонтер навчав українських солдатів азів надання первинної медичної допомоги. А ще власним коштом купував для наших військових медиків реанімобілі, такі потрібні в районі бойових дій. За його сприяння відома польська журналістка Бянка Залевська побувала в кількох механізованих бригадах ЗС України, у багатьох населених пунктах Донеччини та Луганщини. Героями її публікацій стали пересічні українські солдати й офіцери, жителі сіл, які потерпають від російських найманців: завдяки їхнім розповідям чимало поляків, а також громадян інших західних країн дізналися правду про те, що відбувається на сході України.

Сергій
Зятьєв

Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Польща Андрій Дешиця:

– Польща щороку 15 серпня відзначає річницю Варшавської битви – перемоги над більшовицькою навалою 1920 року. Ця перемога стала одним з яскравих прикладів союзу Війська Польського та Армії Української Народної Республіки. Гасло того часу «За нашу і вашу свободу» досі не втратило актуальності. Адже сьогодні українці і поляки пліч-о-пліч демонструють вірне братерство в боротьбі з російським агресором.

Голова Громадської організації «Спілка поляків України BEZ GRANIC», ініціатор виставки «Разом пліч-о-пліч» Хелена Седик:

– В Україні проживає чималогромадян, працюючих були етнічними поляками. В історії українсько-польських стосунків були різні періоди, також і трагічні, про які сьогодні багато говорять як у Польщі, так і в Україні. При цьому забуваючи, що нас багато чого і об'єднує. Зокрема спільна боротьба на початку минулого століття з російсько-більшовицькою ордою, яка, на жаль, не увінчалася успіхом. А скільки вояків Української Народної Республіки знайшли прихисток на польській землі після поразки від Червоної армії? Сьогодні ж, з початком російської агресії проти України, багато наших співвітчизників, у жилах яких тече польська кров, були мобілізовані до Збройних Сил і воюють із ворогом. Скільки їх – точно не відомо. Але знаю, що багато.

АУДИТ: НЕ КАРАТИ, А ДОПОМОГАТИ

Погана армійська «традиція» боятися різного роду перевірок чи комісій тривалий час залишалася в нашому війську пережитком радянського минулого. Приїзду перевіряльників очікували з хвилюванням та навіть відвертим побоюванням. Спрацьовував десятиліттями сформований стереотип, мовляв, була б людина, а недоліки знайдуться. В радянській армії це нерідко призводило до хабарництва і корупції. На щастя, в сучасному українському війську сповідують нову філософію. Пріоритетом роботи аудиторів є не стільки покарання за виявлені недоліки, скільки надання рекомендацій, які допоможуть працювати краще та уникати помилок

Таку ідеологію в Міністерстві оборони України почали запроваджувати, щойно Контрольно-ревізійний департамент став Департаментом внутрішнього аудиту. В чому суть цих змін, окрім назви? Якщо головним завданням попередньої структури було виявлен-

ня порушення і покарання винної посадової особи, то фахівці нової обізнані в тому, як налагоджені процеси роботи всієї системи, де є слабкі місця та як запобігти імовірним проблемам у майбутньому.

Раніше ревізор фактично працював, як автоінспектор на до-

розі, тобто фіксував порушення правил, але не аналізував, чи є вони досконалими. А ось завдання внутрішнього аудитора – стати радником для керівника. Аби він зміг організувати роботу так, щоб не допустити можливих втрат чи помилок, самостійно та заздале-

гідь спрогнозувати ймовірність ризиків, зокрема корупційних, та вживати ефективних заходів як для зниження їхнього негативного впливу, так і для зменшення ймовірності виникнення.

Звісно, якщо аудитори знаходить значні порушення, на кшталт нецільового використання коштів чи крадіжки, то обов'язково інформують про це Міністра оборони України та за його рішенням передають матеріали до правоохоронних органів. Якщо ж йдеться про недоліки системи, то аудитори надають рекомендації та відстежують їхне виконання аж до остаточного впровадження.

Перехід до нових принципів роботи відбувався поступово. До недавна всі військові частини перевізували з певною періодичністю, як правило, кожні один-два роки. Тепер дотримуватися старих норм стало неможливо. Судіть самі.

Якщо 2011 року обсяг фінансування Міністерства оборони України з державного бюджету становив 12,7 млрд грн, то 2018 року – 86,6 млрд грн. І це без урахування інших джерел підтримки українського війська, що з'явилися з початком антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил. Варто пригадати чималу благодійну допомогу вітчизняних волонтерських організацій і громадян, міжнародну технічну допомогу тощо.

На діяльність внутрішнього аудиту вплинуло не лише збільшення чисельності Збройних Сил та кількості її «організмів», а й заходи зі створення, реформування, переформування та ліквідації так званих підконтрольних внутрішньому аудиту суб'єктів, зокрема структурних підрозділів апарату Міноборони, де такі заходи необхідно було завершити аудиторським висновком.

Крім того, об'єктами уваги внутрішніх аудиторів є реформи, що впроваджуються в оборонному відомстві. А їхня кількість за останні чотири роки є безпрецедентною. Це й запровадження закупівель через систему ProZorro, і забезпечення новою формою одягу, і принципово нова організація харчування військовослужбовців, і медична реформа, і широкомасштабне будівництво казарм, і багато-багато іншого. І всі ці нововведення потребують незалежного та об'єктивного оцінювання внутрішніми аудиторами.

Тому нині аудити проводять не за старим принципом «періодичності візитів», а виходячи з оцінки ризиків. Наприклад, у гарнізонному будинку офіцерів та бойовій бригаді їхні рівні зовсім різні, що обов'язково потрібно враховувати. Так само різні рівні ризиків і в різних видів діяльності. Саме тут необхідно зазначити, що на відміну від ревізії, яка переважно стосувалася фінансово-економічних

За міжнародними стандартами внутрішній аудит перевіряє три сфери:
корпоративне управління, внутрішній контроль і управління ризиками.

Це не є суцільною перевіркою конкретних операцій (наприклад, правильність нарахування грошового забезпечення, списання майна тощо), а оцінювання системи загалом, певної функції чи процесу

Марина Бариніна

питань, аудит має охоплювати ризикові види діяльності і процеси, а не обмежуватися лише фінансами.

У зв'язку з цим фахівці Департаменту внутрішнього аудиту спільно з британськими експертами розробили настанову щодо ризикорієнтованого планування, згідно з яким до піврічного плану проведення аудитів насамперед включаються ті суб'єкти, діяльності яких притаманні більші ризики. Тож працюючи в тій чи іншій частині, вони насамперед вивчають питання, які можуть виявитися проблемними. Такий підхід до організації роботи дозволяє економити не лише робочий час, а й державні кошти. Хтось може припустити, що військові частини чи установи з найменшим рівнем ризику не перевіряють взагалі. Це не так. Просто періодичність таких аудитів, кількість питань та обсяг операцій, що охоплюються, є значно меншими.

Раніше Контрольно-ревізійна служба за результатами своєї роботи надавала командиру лише обов'язкові до виконання пропо-

зиції. Вони ставали інструментом, за допомогою якого усувалися наслідки виявлених недоліків. Але без зміни в системі ревізори з року в рік фіксували однотипні порушення й недоліки, тому що вони «критикували» посадових осіб, а не системи та процеси. Тепер першу скрипку грають, як уже говорилося, рекомендації. Їхнє впровадження дає змогу вдосконалити діяльність таким способом, аби досягти поставлених цілей з мінімальними недоліками, а необхідний економічний ефект отримати за максимумом.

Наприклад, на одному з полігонів платежі суб'єкта господарювання за використання земельної ділянки для вирощування сільськогосподарських культур обчислювали без урахування ринкових цін у цьому регіоні. Оскільки отримані кошти були не меншими від мінімально дозволеного розміру, то й порушення не було. Проте коли за рекомендаціями аудиторів договори почали укладати за результатами відкритого конкурсу, то військова частина вже отримувала набагато більше коштів, ніж раніше. Відповідно зменшено ризик того, що договір укладатиметься з «потрібною» фірмою, а не з тією, що надала найбільш економічно вигідну пропозицію. Схожих прикладів можна навести дуже багато.

Іноді впровадження рекомендацій вимагає досить тривалих процедур. Зокрема таких, як внесення змін до законодавства, організаційно-штатної структури тощо. Але такі зусилля себе ви-

правдовують. Так, за 9 місяців поточного року економічний ефект у перевірених раніше частинах та установах Збройних Сил України становить майже 18,8 млн грн, а якщо рахувати з початку запровадження внутрішнього аудиту в Міноборони, то понад 300 млн грн.

– Позитивні наслідки діяльності Служби внутрішнього аудиту беззаперечні, – пояснює головний аудитор оборонного відомства Марина Бариніна. – Якщо підсумувати додаткові надходження та попереџені зайві витрати, заощаджені завдяки рекомендаціям внутрішніх аудиторів, а також повернені до оборонного бюджету втрати та додати обсяги зменшених ризиків в управлінні майновими і фінансовими ресурсами, то ця сума в десятки разів перевищує видатки на утримання Служби внутрішнього аудиту. Але я не прихильниця «мови цифр» у цьому питанні. Наше головне по-клікання – допомогти керівникам у запровадженні так званого «належного врядування», підвищенні ефективності управління ресурсами та розбудові добroчесності. І нещодавно ми отримали підтвердження правильності наших підходів. Так, у жовтневому проекті звіту Міжнародного секретаріату НАТО за результатами експертного аналізу в Україні йдеться саме про це. Міжнародні експерти наголошують, що розбудова добroчесності – це питання культури, у вирішенні якого стійких результатів можна досягнути через багатограничний підхід у таких сферах, як освіта, навчання, політичне та стратегічне лідерство, належне врядування, ефективне управління та моральна поведінка. Ось чому, на думку міжнародних експертів, програма розбудови добroчесності виходить за межі вузького розуміння явища добroчесності і передбачає поступовий розвиток стійкої культури етичної

поведінки, заснованої на цінностях. Від себе додам, що це стосується і внутрішнього контролю. Чіткі й зрозумілі правила та процедури, які виключають можливість дискреційних повноважень, документальне оформлення системи внутрішнього контролю та управління ризиками – це обов'язкові, але далеко не вичерпні умови для забезпечення надійності і розвитку таких систем. Саме тому внутрішні аудитори рекомендують

зробити більш прозорими і там, де це можливо, більш відкритими процеси ухвалення управлінських рішень, підвищувати професіоналізм посадових осіб щодо управління фінансовими, майновими та іншими ресурсами, а також низку інших речей, які на перший погляд, але тільки на перший, не стосуються повноважень внутрішніх аудиторів.

Минулого року українські військові аудитори здійснили пер-

Становлення і розвиток внутрішнього аудиту Міністерства оборони відбувався і триває нині за активної підтримки країн – членів НАТО та Європейського Союзу. В першу чергу – Міністерства оборони Великої Британії, Британського офісу міжнародної неурядової організації Transparency International та її Програми у сфері оборони і безпеки (Defence and Security Programme), а також Програми НАТО з розбудови добросердечності (Building Integrity), Офісу зв'язку НАТО в Україні, Міністерства оборони Норвегії та Центру зі зниження корупції в оборонному секторі (Center for Integrity in the Defence Sector)

ший аudit використання коштів багатонаціональною литовсько-польсько-українською бригадою імені Великого гетьмана Костянтина Острозького (LitPolUkrbrig). Перевірка здійснювалася за стандартами НАТО на виконання Технічної угоди між Міністерством оборони України, Краєм Литовської Республіки та Міністерством національної оборони Республіки Польща. Готовність наших фахівців провести його за міжнародними стандартами та на підставі документації, складеної англійською мовою, свідчить насамперед про їхню високу професійну підготовку, довіру та визнання європейськими партнерами.

Ще 2016 року Департамент внутрішнього аудиту розробив Стандарти внутрішнього контролю в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України та методичні рекомендації щодо їхнього застосування. Згодом начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України своїм наказом затвердив Інструкцію з організації внутрішнього контролю у Збройних Силах. А вже нинішнього року Головна інспекція розробила Тимчасовий порядок організації внутрішнього контролю та управління ризиками в Міністерстві оборони та Збройних Силах України – довгоочікуваний документ, який має на меті допомогти командирам у питаннях організації повсякденної життєдіяльності своєї частини.

Затверджений Міністром оборони України документ набирає чинності з 1 січня 2019 року. Серед іншого, він передбачає виявлення імовірних ризиків, їхніх причин та впливу на життєдіяльність військової частини, а також визначення очікуваних результатів від упередження ризиків та пом'якшення їхніх негативних наслідків. Кожен командир чи начальник відповідного рівня має відпрацювати реєстр імовірних ризиків саме

для своєї посади. А внутрішні аудитори оцінюватимуть надійність системи внутрішнього контролю та управління ризиками, надаючи рекомендації щодо зміцнення тих елементів чи процедур, які не забезпечують достатню впевненість командира в тому, що все працює, як належить.

Окрім цього Департамент внутрішнього аудиту продовжує впроваджувати рекомендації, отримані за результатами незалежної міжнародної зовнішньої оцінки. Так, аби оцінити роботу аудиторських груп нинішнього року, командирам частин запропонували відповісти на запитання спеціальної анкети. Відповіді опрацьовували анонімно, а інформацію про те, як респондент відповів на те чи інше запитання, фахівцям Служби внутрішнього аудиту не повідомляли. Довели лише узагальнені дані про результати. На переконання директора Департаменту внутрішнього аудиту Міноборони Марини Бариніної, це дозволить вислухати, так би мовити, іншу сторону, аби більш якісно організовувати свою роботу в майбутньому.

Минулого року на виконання Стратегічного оборонного бюлєтена закордонні експерти провели в Міністерстві оборони незалежну зовнішню оцінку внутрішнього аудиту на відповідність міжнародним стандартам. Ініціатива була також обумовлена значною матеріально-технічною допомогою, яка надходить Україні від країн-партнерів з початку російської агресії у Криму і на Донбасі. Адже ті, хто її надають, мають бути впевнені в правильному використанні всіх матеріальних засобів. Власна ефективна система контролю та внутрішнього аудиту, який перевіряє, оцінює та надає рекомендації, дає нашим партнерам змогу впевнитися, що допомога надходить у цивілізоване військо, яке вміє розпоряджатися фінансовими та ма-

теріальними ресурсами. Отже, для того, щоб довіряти аудиту, його та-кож треба було перевірити.

Прикметно, що військове відомство стало першим і є поки що єдиним органом державної влади в Україні, де проводився такий захід. Оцінювання відбувалося за 50-ма критеріями. Його результати засвідчили, що за 30-ма з них внутрішній аудит Міністерства оборони повністю відповідає міжнародним стандартам, ще за 20-ма – частково. Тож нині аудитори працюють над тим, аби абсолютно всі аспекти діяльності привести у відповідність до міжнародних стандартів та бути сумісними із внутрішнім аудитом країн – членів НАТО.

Роботу українських військових аудиторів оцінювали за стандартами міжнародного Інституту внутрішніх аудиторів (The Institute of Internal Auditors), штаб-квартира якого знаходиться у Сполучених Штатах Америки. Ними, до речі, користуються понад 180 країн світу. Департамент внутрішнього аудиту перевіряли за всіма питаннями, починаючи від створення і закінчуючи результатами роботи. І це не випадково, адже якщо певний орган має повноваження проводити перевірки і надавати висновки, то й сам має відповідати визначеним критеріям.

– Але це лише один із чергових етапів нашого професійного зростання, – пояснює директор Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони України Марина Бариніна. – Наразі ми прагнемо досягти такого рівня фахості, щоб увесь наш персонал був сертифікований. Насправді в Україні поки що немає таких вимог. Це робота на перспективу, адже рано чи пізно такі вимоги обов'язково з'являться.

180 аудиторів оборонного відомства впродовж нинішнього року пройшли курс навчання за міжнародними стандартами «Сертифікований внутрішній аудитор», а також взяли участь у тематичних тренінгах «IT-аудит», «Аудит управління ризиками», «Сучасна методологія аудиту», «Аудит ефективності» тощо. Ці заходи відбувалися на виконання програми під егідою Комісії Україна – НАТО та в межах співпраці з Міністерством оборони Великої Британії. Крім того, за підсумками курсу з внутрішнього аудиту за національними стандартами 70 фахівців отримали відповідні сертифікати та стали членами Гільдії професійних внутрішніх аудиторів України. Наразі такі сертифікати мають близько половини всіх внутрішніх аудиторів Міністерства оборони України.

Сергій БАСАРАБ

- КІБЕРБЕЗПЕКА
- КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ
- ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ
- ВІЙСЬКОВЕ УПРАВЛІННЯ
- ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА

СТАНЬ ОФІЦЕРОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ!

ЗАПРОШУЄМО НА НАВЧАННЯ

Адреса: 01011, м.Київ, вул.Московська, буд.45/1
Телефон: (044) 256-22-80 - Приймальна комісія

ДНІ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ: 22 грудня 2018 року,
26 січня, 16 лютого, 30 березня, 27 квітня, 18 травня 2019 року
о 10:00, КПП ВІТІ імені Героїв Крут, аудиторія 238

WWW.VITI.EDU.UA

НАМАЛЮЙ КОТА: АРТ-ТЕРАПІЯ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ

За час російської агресії на Донбасі чимало захисників України повернулися додому із важкими психологічними травмами. Страшні картини боїв, втрата побратимів позначаються на свідомості. Деято переборює свій внутрішній стрес самотужки, а в когось біль ятрить душу протягом багатьох років. У подоланні душевних травм існує безліч варіантів. Головне – використати правильні інструменти

У столиці понад два роки триває незвична соціальна програма для учасників АТО та ООС. Одного дня звичайна розмова пані Ярослави Колиби – директорки Київського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і художниці пані Валерії Москвітіної призвела до започаткування гарної співпраці – проекту під назвою «Турбота». Він передбачає залучення військових до комплексної соціально-психологічної реабілітації через малювання. Заняття для всіх охочих відбуваються на території Михайлівського монастиря в офісі Elleos Ukraine по понеділках з 18-00 до 21-00.

У затишній майстерні, де Валерія створює справжні мистецькі шедеври царює спокій і творча атмосфера. Всюди картини в стилі імпресіонізму. На полотнах переважно пейзажі і натюрморти. Життєрадісні та спокійні тони її робіт можуть налаштовувати тільки на позитивні думки і характеризують Валерію як добру і світлу людину. Okрім занять за фахом, художниця вирішила продовжувати низку корисних справ услід за чоловіком. Він – священнослужитель та капелан 30-ї окремої механізованої бригади імені князя Костянтина Острозького. Разом подружжя робить велику справу для спокою і врівноваження людської душі. Матушка-художниця малює, співає у церковному хорі та спілкується з нашими захисниками за допомогою живопису.

Валерія з чоловіком живуть у столиці вже три роки. Арт-терапії передували благодійні акції для військових, здійснені подружжям. Спочатку це були поїздки на полігони, де перебувала 30-та бригада.

– Смачна їжа, смаколики і просте спілкування покращують настрій у будь-якому випадку, – стверджує художниця. Тому з дружніми візитами отець Сергій разом із Валерією навідувалися

до своєї другої родини. Коли оборонці почали виконувати бойові завдання на сході, чоловік духовно наставляв воїнів, а Валерія намагалася бути корисною їхнім дружинам і дітям на мирній землі. Часто приїздила до Новоград-Волинського, де зустрічалася з родинами захисників, аби через душевні розмови підтримати.

– Слово, вчинок, усмішка, подарунок – це підтримка, яка потрібна кожному з нас, – говорить Валерія.

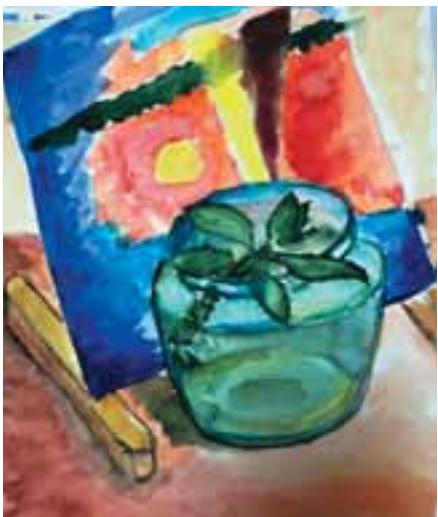
«ПАРИЖ», ПОЛОНЕНИЙ МИСТЕЦТВОМ

Арт-терапія є обов'язковою для тих учасників АТО, котрі проходять курс оздоровлення від проявів посттравматичного синдрому.

– Найголовніше, що на заняття бійці приходять за власним бажанням, дізнаючись про них від

побратимів чи з соціальних мереж, – говорить Валерія. – Адже практика показує, що з реабілітаційних центрів війни приходять в більшості випадків із внутрішнім спротивом: з порогу говорять, що в них нічого не вийде і краще перебувати у зоні бойових дій, ніж за мольбертом.

Робота Євгена

Євген Слезенок, мобілізований солдат 30-ї омбр. Уроки з малювання відвідує вже два роки. Чоловік з літа 2014 року пройшов бойовий шлях у гарячих точках Донбасу та перебував у складі основного резерву ЗС України. Євген позивний якого «Париж», дізнавшись про такі заняття з Facebook, одразу їх відвідав і вілзняв Валерію, яка з чоловіком приїздила до воїнів.

– Це була приємна зустріч, ми познайомилися ще раз, але вже через живопис, – говорить він. Роботи Євгена на першому занятті і сьогодні суттєво відрізняються рівнем і манерою виконання.

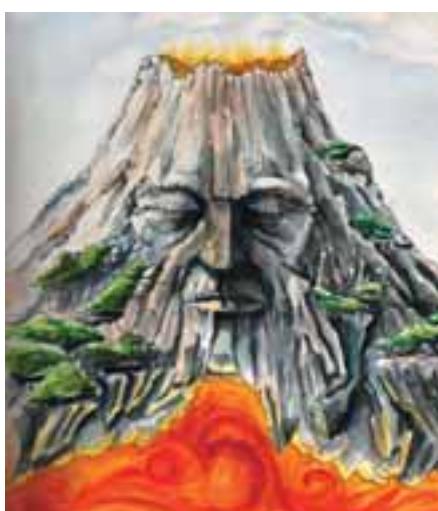
– Для мене ці заняття стали корисними у професійному та особистому зростанні. Малювання концентрує, відволікає на якийсь час від проблем та розвиває дрібну моторику, що також дуже важливо для людей, які повертаються з війни, – ділиться Євген.

ЗЕЛЕНИЙ – НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, ЧЕРВОНИЙ – ТО ЖИТТЯ

На першому занятті Валерія Москвітіна пропонує новачкам намалювати кота. Тушшю й пером або ж гелевою ручкою художниця показує академічну техніку побудови, нанесення штриха і основні елементи малюнка. Учні намагаються відтворити побачене. Кожен це робить по-своєму, як уміє.

– Кіт – це тваринка, яку, на мою думку, люблять усі, тому я обрала його для першого заняття. А те, як учень наносить штрихи, під яким нахилом чи кутом його робить, інтенсивність учня – нанесення штриха, під яким нахилом чи кутом він здійснюється, інтенсивність натиску на папері – можна показати і настрій, намір чи поведінку цього кота. Вважаю, що за першим малюнком у багатьох випадках можна охарактеризувати господаря пухнастика, – ділиться майстриня.

Далі учасники арт-терапії дізнаються про всі можливості використання фарб. Магічні змішування і отримання кольорів у кожної людини є унікальними. Психологи вважають, що застосування того чи іншого кольору або його тону показує внутрішній світ особистості.

Робота учнів

Наприклад, сірий колір вказує на нейтральність, тобто людина залишається остоною усього, що котиться зовні, синій колір у психології символізує спокій і гармонію. Вчені довели: коли людина дивиться на об'єкти, виконані в синіх тонах, вона заспокоюється.

Зелений у науці означає, що людина чимось незадоволена. Цей колір символізує незалежність. А червоний – імпульсивність. Він підходить тим особистостям, які прагнуть відчути життя повною мірою. Це символ передусім життєвої сили, а не агресії, як вважає більшість.

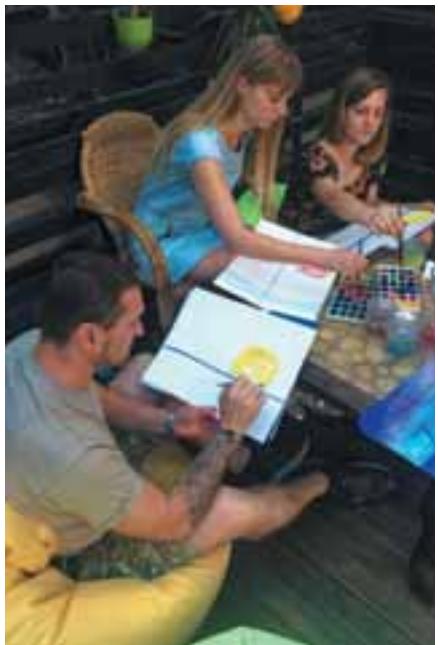
– Я не психолог і не намагаюся порпатися в душі кожного, просто малюнок багато про що свідчить показує і розкриває, – говорить художниця. Вона знається на таких тонкощах, адже має великий професійний досвід. Проте з бійцями дещо інша ситуація, і дуже важливо розуміти, що на думці в людини, щоб правильно скоригувати ідеї на виконання роботи. Наприклад, думки стануть оптимістичнішими, якщо намалюєш яскравий осінній пейзаж, ніж осінь у похмурих і блеклих кольорах. Адже в роботі з фарбами Валерія ретельно прислухається до пропозицій своїх учнів. Тому що навіть у малюванні першою виявляється наша підсвідомість. А у випадку реабілітації думки в живописі мають нести легкість і позитив. Один із учнів Валерії, приміром, дуже добра і спокійна людина. Проте його увагу привертають темні теми трансформерів у темних тонах чи містичні герої з похмурими обличчями.

– Для мене головне, щоб учень не так зосереджувався на кінцевому результаті, як на самому процесі. Думки і погляди в усіх різni. Відпочити душою кілька годин під час написання надзвичайно корисно не тільки для бійців під час реабілітації, а й для кожного, хто хоч трохи має бажання це робити, – говорить керівник заняття.

МАЛЮЄ СИН, МАЛЮЄ ТАТО СЕСТРИЧКУ, МАМУ Й РІДНУ ХАТУ

На думку Валерії Москвітіної, важлива в малюванні і взаємодія. Розмови, життєві історії, жарти розряджають атмосферу. Деякий час художниця запрошуvalа до майстерні дружин, дітей та дівчат своїх героїв.

– Учень надзвичайно змінює свою поведінку в присутності дітей. Адже в них свій погляд на процес виконання. В парі можна створити надзвичайну роботу. Головне, щоб тато чув свою дитину і разом з нею отримував задоволення від процесу. Це дуже зближує рідних. І за такими моментами та позитивними змінами настрою приємно споглядати, – ділиться художниця.

За два роки існування курсу арт-терапії від Валерії Москвітіної близько ста військових спробували себе в живописі. Учнями є не лише бійці 30-ї бригади, а ще й 72-ї окремої механізованої, 95-ї та 80-ї десантно-штурмових бригад. Більшість учнів із захопленням відвідували курс арт-терапії і на наступні заняття приводили

бойових побратимів, щоб доторкнутись до процесу створення живописної роботи разом. Те, що заняття ефективні, що їх недарма організували, Валерія зрозуміла, коли на заходах, де були присутні ветерани АТО, їхні дружини підходили до майстрині і ділились власними спостереженнями за чоловіками. Кожна зазначала, що після того, як чоловік почав відвідувати години арт-терапії, він став урівноваженнішим та уважнішим.

«ДЕРЕВА БУВАЮТЬ РІЗНІ»

Також у столиці відбулося кілька виставок робіт наших захисників. У центрі соціальних служб під час щорічної звітності в галузі мистецтва Валерія представляє роботи своїх військових учнів. На таких виставках ветерани й інші учасники знайомляться, обмінюються досвідом і проводять час у дружній атмосфері. А ще невеличкі виставки час від часу відбуваються у закладі Veterano Pizza, переважна більшість відвідувачів якого – військові чи волонтери. Тому на таких арт-вечорах Валерія має змогу запросити всіх охочих доєднатися до творчої команди та провести майстер-клас із живопису.

Валерія Москвітіна не тільки художниця і викладач арт-годин для ветеранів, вона також займається з дітками, які бажають навчитися академічного малювання з ранніх

років. І на її особистому творчому рахунку вже чимало персональних виставок як в Україні, так і за її межами. Нещодавно майстриня брала участь у виставці під назвою «Дерева бувають різні», на якій представила 47 своїх полотен із зображенням дерев. За кольорами і композиціями вони гармоніювали з іншими роботами українських митців. Сьогодні ж Валерія готується до своєї найбільшої персональної виставки, яка відбудеться у місті Жешув (Польща) за два роки.

А одного разу Валерія організувала благодійну виставку з різними роботами із творчого арсеналу. Половина грошей за продані картини пішла на обслуговування медичної машини для бійців у зоні бойових дій.

Своєю діяльністю пані Валерія закликає всіх, хто зіткнувся з війною, не замикається і не боятися шукати в собі нові ресурси і потенціали. Кого насторожує власний вік – навіть про це й не думати. Адже розпочати щось нове ніколи не пізно. Виявлені емоції й наполегливість неодмінно дадуть позитивний результат як у душі, так і на папері. Сьогодні наші воїни не лише вміють захищати Батьківщину від ворога, а й писати справжні шедеври на полотнах, що приносять користь їм і насолоду оточенню.

Дарія МАРКЕВИЧ

«СІМІКИ»

Кожен свій ранок вони розпочинають добрими справами. Їх чекають у школах і садочках, чекають ті, хто потребує допомоги у прифронтовій зоні, на їхню допомогу розраховують і на передовій. Краматорськ, що важко дихає ночами (позначається кількість заводів), зранку прокидається під насичено синім небом. Схід України – тут раніше сходить сонце, гучніше співає птаство, і чомусь рано хочеться вставати.

Тут, у Краматорську, розташовано Об'єднаний центр цивільно-військового співробітництва. Створений влітку 2016-го, він відразу здобув добру славу серед військових і цивільних, став певним місточком взаєморозуміння і взаємоповаги між Збройними Силами України і місцевим населенням.

Завдяки представникам ОЦЦВС – «сімікам» (від CiMiC – civil military cooperation) – сьогодні розв'язується багато проблем воєнного часу.

«Сіміки» постійно на зв'язку: спокійні, доброзичливі нотки в голосі – і от уже десь розміновано місцевість, доставлено гуманітарний вантаж, а десь знову з'явилося світло.

Роботи в «сіміків» завжди багато. Тому і час тут біжить швидко. Вони відповідають за безпеку волонтерів, моніторять гуманітарну ситуацію, налагоджують взаємодію між військовими і цивільними.

CIMIC є інструментом командувача Об'єднаних сил у встановленні відносин із широким діапазоном громадських організацій, місцевим населенням, владою тощо.

Майже півроку центр очолював полковник Олег Ясінський – начальник відділу управління військового співробітництва та миротворчих операцій Командування Сухопутних військ Збройних Сил України. Олег Ясінський робив усе необхідне, щоб завдання, поставлені перед центром, виконувались, а атмосфера в колективі була сприятливою для кожного військовослужбовця. Він знає, як це важливо, щоб у тих, хто виконує свій обов'язок перед Батьківщиною, вдома було все гаряцько.

До нього приходили і за дружньою порадою, і за моральною підтримкою, і поділитися радісною звісткою.

Полковник Олег Ясінський робив все необхідне, щоб завдання, поставлені перед центром, виконувались, а атмосфера в колективі була сприятливою для кожного військовослужбовця

«Броньований розум» – коли б'ють свої

Старший лейтенант Олеся Хитренко (позивний «Фокс») закінчила курси «сіміків» понад два роки тому. Тоді, крім тестів і завдань на логіку, пройшла ще курс підготовки «Броньований розум», бо готовувалась до роботи в мобільній групі.

– «Броньований розум» – програма не для слабких. І не всім вона була до снаги. На заняттях тренери імітували ворогів. Завдання тренера – відтворити реальну ситуацію бою, катувань при потраплянні в полон тощо, зняти так звану нозизну зі стресу. Зв'язували руки, заливали водою, змушували дивитися на екран – на вбивства хлопців-слов'ян, а за будь-яку провинність наказували стояти на кулаку, несподівано били, що-правда, перед цим позначали місця травм, куди не можна було влучати, і без довідки від лікаря до занять не допускали. І якщо на перше заняття прийшло 30 осіб, до кінця залишилося 13, – розпо-

відає Олеся. – З них троє дівчат. З цього приводу були і кумедні моменти. Так, один із чоловіків років п'ятдесяти їм казав: «Що ж ви робите, дівчата?! Через вас я вже ледь на ногах стою, але здатись не можу, бо сам себе не поважатиму – дівчата витримали, а я – ні». Вікових обмежень у «Броньованому розумі» не було. Аргумент «не можу» не мав звучати за жодних обставин. Серед правил і постулатів багато таких, що на війні можуть врятувати життя. Наприклад: «Не ставив – не бери», адже залишене кимось може містити отруту чи вибухівку. «Не помирати в тиші» – що кричати потрібно навіть з останніх сил. Навчали розривати стяжки, не входити в ступор, бути уважним до дрібниць.

Олеся приїхала до центру у квітні. «Тоді ще все було у великоці пасочек», – всміхається вона. Попили кави і відразу приступили до розподілу службових обов'язків.

Нашу розмову перериває телефонний дзвінок. Чути, як на тому кінці гарячкує жінка – кричить, що їй терміново потрібно виїхати на непідконтрольну територію. Олеся пояснює, що КПП закрито заради безпеки цивільних. Був обстріл.

– Але ж нікого не вбили, – кричить жінка.

– Куля могла влучити в будь-кого. Ми ж про вашу безпеку турбуємося, – доброзичливо пояснює офіцер. І таких дзвінків цього дня багато. КПВВ «Майорське». Кінець серпня 2018-го...

– Легковажні люди, – зітхає Олеся. – Маємо пояснювати, перевірювати.

І їй це вдається. Красуня, розумниця, вона не лише чудово справляється зі своєю роботою, а й завжди залюби допомагає колегам. І, здається, немає питання, якого б вона не могла вирішити. Як і всі, вона сумує за рідними, домівкою, за «пухнастою годзіллою», як вона жартома називає Бальтазара – вірного чотирилапого друга породи хаскі.

Одеситка Олеся Хитренко з родини військових. Її батько – льотчик, генерал Володимир Хитренко. «І досі кажуть: «Це той генерал, що завжди їздив із дочкою», – усміхається Олеся. Для неї, як і для її батька, рідними є Повітряні Сили. До речі, Олесина мама – етнічна

росіянка, а більшої за неї української патріотки ще пошукати треба.

Приклад життя батька і мами для Олесі це ще й неймовірна романтична історія кохання. Вони познайомилися в небі. Офіцер, який повертається з відрядження, з першого погляду закохався у вродливу стюардесу. І поки вона була в рейсі, приїхав до неї додому знайомитися з її родиною, щоб звикали до зятя. Відтоді Олесині батьки завжди разом. Доля закидала подружжя у віддалені гарнізони, в тісні кімнатки гуртожитків, перевіряла частими розлуками. Та молодість і кохання з легкістю долали і відстані, і тяготи гарнізонного життя. Офіцер, щоб побачити дружину і діток, міг пройти пішки в лютий мороз із десяток кілометрів, а одного разу навіть скинув дружині зарплату з вертолітів, щоб сім'я не сиділа голодна. Про таке кохання мріяла і Олеся. І коли купувала квиток на потяг до Краматорська, навіть уявила собі не могла, що серед військових, з якими їхатиме в одному купе, буде той, хто зовсім скоро стане для неї найдорожчою людиною. А потяг, як колись літак для її батьків, стане для них з Артемом символом міцного кохання.

Як удома

Для Людвіги найбільшою гордістю є її діти-офіцери, яких виховала справжніми патріотами України, та онуки, за якими дуже скучила. Без неї в центрі не було б так по-домашньому затишно. Її борщем та варениками люблять ласувати і вище керівництво, і іноземні делегації. «Як удома побував», – сказав їй не один український воїн.

Люблять Людвігу Йосипівну і малята дитячого садочка, до яких із подарунками і солодощами часто приїжджають «сіміки». І ми всі впевнені, що якби від неї це залежало, то вже б давно дитячі

Олеся Хитренко зі своїм коханим Артемом

Роботи в «сіміків» завжди багато.
Тому і час тут біжить швидко

майданчики були б у кожному дворі і дворику Краматорська.

Вона з гордістю показує фото з Авдіївки, де 23 серпня запускали в небо величезний 20-метровий синьо-жовтий прапор, щоб українці, які проживають на тимчасово окупованих територіях, побачили рідні кольори та відчули підтримку всієї України. Тоді він ще довго, мов птах, який повертається додому, кружляв над окупованим Донецьком – прапор вільної України.

Без них – ані кроку

Центр є «домівкою» не лише для «сіміків». Безпека для цивільного населення об'єднала тут представників різних родів військ, насамперед саперів і розвідку.

І якщо очільником центру є завжди «сімік», то ще одну важливу посаду обов'язково обіймає представник Управління екологічної безпеки та протимінної діяльності. До підполковника Євгенія Зубаревського колектив має особливу повагу. Він – бойовий офіцер, на війні з 2014-го. Нинішня ротація для Євгенія вже четверта.

– З дуже багатьма людьми війна зблизила. На жаль, багато тих, хто став близьким на війні, загинули. Доводилося вивозити загиблих – супроводжував колону – і хоча тих людей не знав особисто, та від цього легше не ставало. У найтяжчі моменти думав про сина, про батьків, і це вселяло оптимізм, допомагало все витримати, – розповідає Євгеній.

Всі називають його справжнім героєм, а він, як кожен герой, вважає, що просто виконував свою роботу. А от щодо важливості цієї роботи на війні погоджується:

– Без нас – ані кроку. – Мінне поле не любить дурної відваги. Як кажуть, є два види саперів – старий і відважний. А щодо прикмет на війні, то бувають і смішні. У нас був хлопець, от, як тільки він піде до вітру в кукурудзу, так починається обстріл. Може, і смішно звучить, але ставилися до цього цілком серйозно.

– Тут, у центрі, моя група займається координацією заходів з розмінування та надання допуску для бригад з ремонту пошкодженої інфраструктури. Ще одним

главним напрямком роботи є імплементація плану гуманітарного розмінування, який затвердив Міністр оборони. Важливим напрямком протимінної діяльності є інформування населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними залишками війни. Для цього «сімікі» здійснюють роботу в населених пунктах поблизу лінії розмежування, зокрема проводять роз'яснювальну роботу з дітьми та підлітками, – пояснює Євгеній.

Євгеній Зубаревський має проєвропейські погляди. Він проходив підготовку в навчальному центрі інженерних військ СВ США (форте Леонард Вуд), побував у багатьох країнах. Та Україна для нього – понад усе. І він робить все, щоб на рідній землі запанувало щасливе життя.

«Це війна, хлопці!»

Початок війни Юрію запам'ятався бойовою тривогою 1 березня. Його товариш по службі, який зазвичай реагував на бойові тривоги вигуком: «Це війна, хлопці!», цього разу вже не жартував. Аж півроку хлопцям довелося на аеродромі чекати наказу.

– Готовали техніку до польотів, ремонтували, перевіряли. Зокрема вдихнули життя в літак, який 20 років стояв без руху. Замінили двигун – і він став командирським АН-26. І яке то було диво і гордість, коли він злетів над аеродромом, помахав крилами! Неймовірне почуття радості і поваги до льотчиків наповнило душу, а ще усвідомлення, що й ти також є причетним, що й ти доклав до цього зусиль, – розповідає капітан Юрій Мусієнко, офіцер воєнно-наукового відділу штабу Командування Повітряних Сил ЗС України.

За освітою він – авіаційний інженер, закінчив ХУПС. Літаки, вертольоти та авіаційні двигуни –

Юрій Мусієнко та Євгеній Зубаревський дали собі слово, що ворог ні на крок не просунеться, що воювати треба за кожен клаптик рідної землі

його спеціалізація. У центрі Юрій з 17 липня. Потрапити сюди мріяв давно, щоправда, у виїзну групу. Та вибирати не доводилось. Спітали: «Хочеш?» Відповів: «Так».

Робота в центрі для Юрія Мусієнко почалася, як кажуть, з коліс: на вокзалі Краматорська його зу-

стрічав підполковник Зубаревський і відразу після привітання визначив коло обов'язків.

Серед завдань – координація протимінної діяльності, підготовка проектів розпоряджень щодо дотримання режиму припинення вогню для того, щоб можна було

проводити роботи з відновлення інфраструктури. Незабутнім для Юрія було перше враження, коли стояв перед мінним полем. Згадав тоді рідну домівку, про те, що там можна пройтись полем, а тут ні. Відчув, як це боляче, коли твої рідні поля і ліси, місця, де ти виріс і де тобі все знайоме, загрожують смертельною небезпекою. У такі моменти чоловіки дають собі слово, що ворог ні на крок не просунеться, що воювати треба за кожен клаптик рідної землі.

Вдома, у Вінниці, його чекають дружина Інна та трирічна синьоока донечка Анютка, яка йому по Skype каже: «Татку, повертайся!» З Інною він познайомився ще під час навчання. Історія традиційна: він – військовий, вона – студентка медичного.

– Я люблю Україну, – каже офіцер. – Пишаюсь нашими людьми, які, хоч там що, люблять, живуть, мріють.

Добрі справи «сіміків» і всіх, хто причетний до військово-цивільного співробітництва, відображені у фотоколажах – кожна ротація залишає пам'ять по собі в добірках фото. І, звичайно, найбільше фотографій, на яких військові з місцевою малечею. А ще стіни центру прикрашені малюнками та оберегами, які подарували краматорські діти. І в кожній дитячій роботі – щира любов до України та її захисників.

P.S: На момент публікації цієї статті кожен із її героїв вже повернувся до рідної домівки. Про цих людей можна говорити ще дуже багато хороших слів, як і про тих, хто прийшов їм на зміну під час осінньої ротації і нині не менш достойно виконує свій обов'язок перед Україною в Об'єднаному центрі цивільно-військового співробітництва в Краматорську.

Олена ПОЛЯНСЬКА

ЛЯЛЬКИ-НЕМОВЛЯТА – РУКАМИ СОЛДАТА

Нещодавно він управно керував 40-тонною броньованою машиною, а нині створює реалістичні ляльки. Учасник бойових дій на сході України виявив хист до досить незвичної справи. Погодьтеся, не часто зустрінеш чоловіка, який «чаклує» над дитячими іграшками. Тим паче – над ляльками-реборнами! Більше того, таких майстрів, як Сергій Бондар з Остра на Чернігівщині, лише двоє в Європі: він та ще італієць

Реборн – це лялька у вигляді дитини, виконана в натуральну величину із максимальним реалізмом. Мода на створення таких ляльок виникла у США наприкінці 90-х років минулого століття. Відтоді на них чималий попит у світі.

Від таких «немовлят», виготовлених вмілими руками колишнього танкіста 1-ї окремої танкової бригади Сергія Бондара, неможливо відвести погляд. Вони неймовірно схожі на справжніх, живих дітей. Слізки в очах, ледь помітні судинки на руках та ніжках, навіть діатез на щічках...

Кожна волосинка – вручну...

Мало хто замислюється, скільки сил, витримки та терпіння вкладав диво-майстер в одного такого «малюка». А ще це захоплення не з дешевих. Адже для своїх «діточок» Сергій замовляє лише найкращі матеріали: якісні молди виробництва США (спеціальні форми, які мають певну структуру для створення фігур. - Авт.), фарби та 3D лак з Німеччини, натуральне волосся... Лише уявіть: кожну волосину він прошиває вручну, на кожну ляльку нано-

сить близько сорока шарів фарби, щоб досягнути природного тону шкіри.

– Процес «народження» такого малюка дуже складний, – пояснює Сергій. – Спершу потрібно знежирити заготовку ляльки та прорізати місця очей та ніздрі. Потім висвітлити «шкіру», адже на світлу основу краще наносити потрібні кольори та рум'янець. Також іграшка потребує реалістичних нюансів. Далі – прикріплюю волосинки.

І справді, така робота – дуже копітка. Волосся «новонародженим» Сергій «вживлює» за допомогою голок, протягуючи волосинки крізь заготовку голови. Схожим способом нарощує малюку й вії. Завершену ляльку справді легко сплутати зі справжньою дитиною. Бували випадки, що Сергію навіть місцем у транспорті поступалися, коли він віз свого «малюка» замовникам.

– Плутали неодноразово. В оточуючих був подив, коли діставав іграшку з сумки й передавав покупцеві. Деякі пасажири ледь поліцію не викликали, – усміхається художник.

Народжений у сорочці

Для чоловіка таке захоплення стало ефективною реабілітацією після мінно-вибухової травми, якої зазнав під час бойових дій

проти російського агресора на українському Донбасі.

– Ми добряче били ворога. Звільнини кілька населених пунктів. Нас, танкістів, окупанти пам'ятатимуть ще довго. Однак в одному бою я підірвався в танку, – згадує події трирічної давнини учасник АТО. – Після такого випадку, який стався зі мною, взагалі мало хто виживає. Лікарі прямо говорили: «Народився ти, хлопче, в сорочці...» Але після тривалого лікування у військових госпіталях таки став на ноги. У мене була контузія, черепно-мозкова та акустична травми, проблеми зі спиною, серцем... Втім головне, що залишився живий...

Сергій був мобілізований у першу хвилю. Гончарівське. 1-ша окрема танкова бригада. Водій-механік. Після лише восьми днів підготовки і тренувань у посиленому режимі поїхав на схід. Там, починаючи зі Щастя й закінчуячи Георгіївкою, воював майже рік.

За цей час Сергій Бондар поїхав у багатьох «гарячих» точках на Луганському та Донецькому напрямках. Разом з іншими бійцями завдавав ворогу відчутних втрат.

Унікальне ремесло

Після тривалої реабілітації чоловік повернувся до Києва, де мешкає зі своєю родиною. У столиці зовсім випадково зустрів майстриню-реборністку, яка й навчила його незвичному ремеслу. Виявилось, що жінка шукає помічника, який би реборнам пропшивав волосся. Сергій вирішив спробувати. А згодом отримав і майстер-клас зі створення ляльки-немовляти.

Відома майстриня Варвара Лютік одразу помітила, що Сергій з легкістю виконує цю «ювелірну» роботу. Відтоді колишній танкіст за цією тонкою справою проводить багато часу.

– Спочатку не очікував, що люди замовлятимуть продукт. Проте мое правило – не поспішати. Увагу приділяю кожній деталі. Мої рідні – дружина Оксана, сини Дмитро та Олексій мене підтримують. Більше того, Оксана створює образи малят. Є замовники, які до найменших дрібниць знають, який вигляд повинен мати їхній реборн. Інколи навіть приносять фотографії своїх дітей, щоб замовити точну копію. Клієнти залишаються задоволеними, – усміхається майстер.

Замовлення з Америки

Як виявилось, певний стосунок до створення забавок Сергій вже колись мав. Після навчання в технікумі хлопець працював у приватного підприємства, де набивав м'які іграшки. Згодом змінив фах. Був чоботарем. Однак любов до дітей все ж таки взяла гору. Нині для нього найбільше задоволення – дивитися на щасливі та вдачні обличчя своїх замовників. Його продуктом цікавляться і захоплюються багато людей не тільки в Україні. Сергій має достатньо поціновувачів свого мистецтва за кордоном. Нещодавно він отримав замовлення з Америки. Тож незабаром чергові ляльки Сергія поїдуть за океан...

Створені диво-майстром реборни не залежуються в нього. Їх охоче розкуповують. Цієї осені Сергій хотів взяти участь у Всеукраїнській виставці модної ляльки, однак усі його експонати розібралися по родинах. Проте у нього ще все попереду.

– Не варто боятися експериментувати. Треба вірити у свої сили, свої можливості. Бажаного результату досягає лише той, хто докладає для цього максимум зусиль! – впевнений колишній танкіст Сергій Бондар.

Скромний, працьовитий, патріот своєї країни... Він із тих простих людей, які самостійно досягають успіху в житті. Тож віримо, що ще не раз почуємо про Сергія як про відомого на весь світ майстра!

Сніжана БОЖОК

ШЕДЕВР

«БАЛАДА ПРО ПІХОТУ»

ВИЗНАНА ЗА КОРДОНОМ

Креативний ролик про Збройні Сили України назвали одним з найкращих у світі на військово-рекрутингову тематику. У двохвилинному сюжеті розповідається історія піхотинця, який лопатою копає окоп з надією врятувати своє життя на війні. На прохання командування Сухопутних військ ЗС України до створення відео, що заохочує до служби в армії, долучилися професіонали компанії K&K Group Гнат Коробко, Олександр Копил, Елі Свердлов, Олександр Смірнов та Володимир Яценко

Дану відеорозповідь про армійську дружбу та взаємодопомогу бійців на передовій створено ще 2016 року. У кадрах не супергерої з кінофільмів, а звичайні українські хлопці, які боронять рідну землю від агресора. Вони – рушійна сила нашого війська. Інший символ «креативу» – лопатка піхотинця. Знаряддя праці, що неодноразово ставало предметом висміювання солдатів, які «воюють з лопатами», автори показали зовсім з іншого боку. У «воєнній поезії» вона береже життя захисника, рятує від ворожих куль, слугує засобом для

копання траншей та окопів, веслування на воді, поділу черствого хліба між бойовими побратимами... Українці довели світу: лопата – важлива і невід'ємна «зброя» в боротьбі за Батьківщину!

Режисер «Балади про піхоту» Елі Свердлов поділяє прагнення українців у боротьбі за свою свободу. Він не з чуток знає, що таке поле бою, адже в минулому був солдатом ізраїльської армії. Тому разом із колегами Елі зробив все, щоб «двохвилинний фільм» вийшов справжнім!

Відомий американський пор-

тал новин «Business Insider», який проводив конкурс, включив до рейтингу 7 відеоробіт з усього світу. Загалом серед вербувальних роликів вище нас лише Швеція. Ми, українці, – другі! Позаду нас – сюжети про Королівську армію Нідерландів, Сили оборони Ірландії, Королівську морську піхоту Великобританії та ЗС Республіки Корея.

У списку значиться й постановка країни-агресора про десантників РФ. Однак путінські «герої», котрі окупували частину земель Грузії й України, масово гинули на Донбасі та без честі в цинках «поверталися» до Росії, особливої уваги від світової спільноти не дочекалися. У них – четверте місце.

За версією Business Insider, соціальний ролик з українськими солдатами – це шедевр з позицій кінопродукції та розповіді. «Цей проект – непревершений!» – наголосили в журі.

«Це відео – з категорії незвичайного, і, чесно кажучи, важко ставити його на друге місце», – написали в американському виданні We Are The Mighty (Ми – могутні!)

До речі, проект «Балада про піхоту» був реалізований на волонтерських засадах.

Підготував Олег СУШИНСЬКИЙ

«МІСІЯ» ВОСЬМОЇ СОТНІ

Були й у ДАПі, і в Дебальцевому

– До кінця доби ми вже були в Пісках і віддали все захисникам. А коли поверталися до Києва, солдати вже зателефонували цій жінці й подякували. Зранку вона прийшла до магазину, знайшла нас і вже просила передати гостинці певним бійцям, – згадувати про такий неординарний випадок Сергію Ковалю й досі приємно. Він усміхається, а потім додає: – Ми досить часто на початку війни передавали так звані іменні посилки, добиралися до людини, в якому б гарячому місці вона б не перебувала. Бійцю дуже важливо отримати посилку з рук у руки. Тоді він відчуває, що про нього дбають і за нього хвилюються. Було таке, що шукали людину на

Як і завжди, вони навантажували свою «бойову машину» – мікроавтобус «Богдан» усім, що могло знадобитися нашим бійцям на передовій. Уже збиралися від'їджати, аж раптом до них, спираючись на ціпок, підійшла старенька й запитала: «Хлопці, куди ви їдете?» Їй відповіли: «У Піски». Жінка продовжила: «Почекайте, я зараз прийду» і почимчикувала до найближчого супермаркету. За кілька хвилин вона принесла п'ять яблучок і дуже просила передати їх воїнам. Потім взяла клаптик паперу, на якому написала свій номер телефону та наказ: «Хлопці, бийте цих «братів!», поклавши його в пакет із яблуками. А потім додала: «Я сама росіянка, але цих росіян ненавиджу!» Таких виїздів у представників спілки ветеранів Афганістану Шевченківського району Києва «Місія» не злічти. Під час Революції гідності, а потім і в перші роки російської агресії на Донбасі не знали перепочинку Олександр Денисов, Зубер Артабаєв, Леонід Полосенко, Анатолій Семенюк, Олександр Шкотт, Сергій Карпухін, Сергій Коваль, Ігор Літаш.

Було таке, що приїжджали у столицю на кілька діб і знову – на Схід

лінії фронту добу-дві, об'їжджали позиції. Так увесь передній край об'їздили. Одного разу доїхали до донецького аеропорту, та захисники ДАПу тоді вибігли з криками: «Ви звідки взялися тут? Мерщій їдьте звідси!»

Вони вже пройшли одну війну, тому робили й досі роблять усе, щоб підтримати нашу армію. Адже бійцям найбільше потрібна підтримка і людська увага. Нині, коли українське військо вже набагато краще укомплектоване та забезпечене, бійці дедалі частіше просять: «Просто приїжджайте до нас ...»

Можливо, тому, що воїни-інтернаціоналісти, як їх зазвичай називають, роблять свою справу від широкого серця, під час Революції гідності до них почали долучаючися й інші військові, які згодом вступили до лав «Місії»,

щоб допомогати армії та власному народу. Так до колективу приєднався сапер-розмінувальник сержант Сергій Карпухін. За його плечима служба в МНС. Під час буревінних подій на столичному майдані Незалежності познайомився із Олександром Гуменюком, який потім став його комбатом у батальйоні «Київська Русь». Він згадує про загиблого підполковника Гуменюка із неабиякою повагою:

– У ньому відразу відчувався залишний стрижень. Він – десантник і, як кажуть, завжди був «на коні». Але тоді, 2014 року, в армії всього не вистачало, тому мені особисто дуже допомагали друзі, які живуть за кордоном. Ми якось по Skype спілкувалися, і один із них прямо запитав: «Кажи, що треба». Тож за два тижні він зібрав на фірмі й передав у перерахунку на гривні близько 100 тисяч, на які ми для свого підрозділу придбали вісім бронежилетів VI класу, генератор та інші речі.

На власне 27-річчя 6 червня 2014 року Сергій зі своїм підрозділом визволяв окупований сепаратистами Слов'янськ, потім ніс службу на блокпосту «Балу», в Логвиному, Водяному. До злітної смуги донецького аеропорту було лише кілька кілометрів. До позицій завжди йшли пішки, бо доїхати було неможливо. Одного разу під ДАПом мали закласти вибухівку, якої не було. Тож досвідчений сапер виявив кмітливість: виколупав із підбитого танка активну броню, з неї дістав пластид і виконав завдання. Сергій каже, що його професія – це як справа ювеліра, така ж точна і творча. Якось довелося робити електродетонатор із запалу ручної гранати.

– Тобі дають лише базові знання, а в бойових умовах потрібно самому збегнути, як діяти далі.

Тому вирішив: вчитиме цього і бійців. Він вже не один рік є інструктором, їздить у військові під-

розділи, передаючи свої знання, рятую комусь життя.

Його напарник Сергій Коваль – досвідчений десантник – переконаний, що без волонтерів на початку війни українським воїнам було б непереливки. Адже тільки їхній колектив доправив на передову не одного легковика, велику кількість легально придбаної зброї, шоломів, бронежилетів, техніки та різних засобів. Не кажу вже про предмети першої необхідності, одяг та їжу.

– У Дебальцевому вже було досить гаряче, та ми все одно їздили до наших. Одного разу привезли продукти, а хлопці з 28-ї окремої гірсько-штурмової бригади відмовилися забрати всі харчі, які нам передали жінки-волонтери з Києва. Бійці сказали, щоб ми віддали їх тим, хто стояв на блокпостах. Обстріл був страшений, і ми мчали, як дозволяли дороги, зупинялися лише на мить на блокпостах і їхали геть. Зупинилися вже в Луганську. Там два військовослужбовці перевіряли наші документи, а потім попросили відкрити машину для перевірки. Там уже нічого не було, окрім спального мішка. І один із бійців, ніяковіючи, запитав: «У вас раптом не має зайвого?» Не вагаючись, ми віддали йому свій. Було б ще щось, не пожаліли б, – говорить Сергій Коваль.

У 2014-му він майже жив на Донбасі, а коли приїжджає до Києва, то жодного дня не марнував. Зустрічався з розробниками та виробниками різних гаджетів для армії, особисто брав участь у модернізації деяких виробів. Він згадує, що, приміром, ехолокатор для армії робили жінки на одному з вінницьких заводів. Вони залишалися після робочого дня і допізна безкоштовно створювали ці необхідні вироби, за допомогою яких можна відслідкувати та збити безпілотник. А на один безпілотник для українців закордонні друзі допомогли Сергієві зібрати 100 тисяч гривень. Він каже, що були люди,

які давали лише по 10-20 доларів, але й вони були вкрай потрібні. Апарат збиралі в Україні, врахували всі побажання армійців.

– Коли ми розробляли безпілотник, постійно думали про те, як його вдосконалити. Адже наші квадрокоптери неабияк шумлять. І коли сепаратисти використовували такі зразки, то наші бійці відразу їх виявили. Ми почали робити таку техніку, якою на фронті ю досі користуються.

Коли добігав кінця 2014 рік, Сергій Коваль як професійний військовий бачив, що потрібна не лише волонтерська допомога, а й професійна. Він пішов на війну розвідником. Катастрофічно не вистачало тепловізорів, у дея-

ких організацій були замовлення на три місяці наперед. Та часу не було. І коли в підрозділі, де служив Сергій, з'явився перший загиблий через те, що банально не було тепловізора, він почав бити на сполох. І вже за три дні друзі-волонтери привезли перший прилад. Невдовзі їхній запас поповнили ще кілька зразків, але й першого вистачило для того, щоб більше не було летальних випадків.

Сергій дуже цінував, коли до його побратимів-розвідників приїжджали волонтери. Адже сам бачив, з якими очима школярі завжди передавали малюнки та саморобки бійцям. А ті клали їх під бронежилети як обереги. Для розвідника ж оберегом на місцевості

є його масхалат. Масхалатів, до речі, у підрозділі також не вистачало. І Сергій знову звернувся до волонтерів. Коли був у відпустці, вдягнув форму і поїхав вирішувати питання щодо цього замовлення.

– Я їхав у метро. Просто стояв у вагоні і дивився у вікно, в одну точку. Коли розвернувся, щоб вийти, то жінка, яка сиділа неподалік, встала й запитала: «Ви звідти повернулися?» Я кивнув головою, а вона мене обіняла. Потім інша підійшла та обіняла. Я просто був шокований такою увагою. Тоді ще раз переконався, що моє життя недаремне. А ще переконався, що на Донбасі робимо велику справу. 2015 року неподалік розташування нашої бригади місцеві діти створили бліндаж, встановили український прапор та гралися в «укропів та сепарів». Одного разу, проїжджаючи колоною повз місце дитячої гри, військові вирішили закинути дітлахам подарункові набори з цукерками та синьо-жовтими браслетками. Але їх на місці не було, лише старі люди стояли вздовж дороги. Тоді бійці жбурнули подарунки їм. Та ті перелякалися й попадали долу. Зупинялися, щоб їх заспокоїти, не було змоги: їхали на завдання. Та коли поверталися, місцеві селяни перепинили колону і віддачими українським бійцям всім, чим могли: капустою, морквою, огірками... – згадує про подію Сергій Коваль.

Аеропорт «Бориспіль» – невигадана історія

Сергій із напарником у волонтерській справі Анатолієм Семенюком 2014 року об'їздили весь Донбас. Та їхнє братерство розпочалося ще до війни в Україні, їх згуртувала небайдужість до рідного краю. Кожен із них пішов на майдан Незалежності через власні переконання, та вже там почали робити все, щоб правда

перемогла лицемірство та зухвальство. Анатолій згадує про такі речі, які чомусь і досі не розголошуються. Адже боротьба проти корумпованої влади тривала не лише в центрі міста. Аеропорт «Бориспіль» став плацдармом для протистояння між народом та його зрадниками. Представники 1-го взводу 8-ї «афганської» сотні стали на заваді багатьом неправомірним діям. Вони на власні очі бачили, як на духовенство Московського патріархату, працівників російського посольства із сім'ями чекав літак, який протягом семи годин стояв на злітній смузі напоготові. Підїдждали банківські броньовані машини, завантажені вщерть, але 1-й взвод 8-ї сотні не дав їм проїхати, скориставшись дипломатичними каналами. Хлопцям погрожували кривавою розправою, пропонували чималі суми грошей, проте вони все одно стояли, бо знали, за що на Майдані вмирали люди. Потім до них підходили працівники аеропорту та стюардеси і казали: «Хлопці, де ви були раніше?

Тут вже багато чого вивезли».

— До нас підходили і люди з інформацією, що летить незрозумілий літак. Минав якийсь час, і він навіть не заходив на посадку, а розвертався в повітрі і летів геть. Нам вдалося затримати й підозрілого чоловіка, який мав фальшиві документи. Передали його Службі безпеки України. В нього ще було татуювання на всю спину «Вольний стрелок». Хлопці, які пройшли Афганістан, відразу збагнули, чим «стрелок» займається, достатньо було одного погляду на його пальці, — говорить Сергій Коваль.

У дитинстві так прагнув незалежності України, що спалив піонерський галстук

Першу волонтерську поїздку Анатолій Семенюк та Сергій Коваль здійснили в селище Піски. Анатолій каже, що коли порівняти цей населений пункт у 2014 році і тепер — його не впізнати, це суцільні руїни.

Він називає це «глобальною катастрофою» і дивується, як там можна було вижити.

— На початку війни там було все за найвищим розрядом, маєтки шикарні. В гаражі однієї з таких осель медики влаштували медичну частину. То там було так стерильно, що заходили до приміщення в бахілах. Ми возили їм медикаменти, бо їх катастрофічно не вистачало, — згадує Анатолій.

А потім чоловік додає, що навіть їхати в такі гарячі точки не завжди хтось наважиться. Та він, який пройшов пекло Афганістану, знов, що зробить це. Напевне, такий дух незламності спонукав його їхати й у район Дебальцевого, коли російські війська охоплювали місто колом зрадницької пастки.

— Коли вже розпочалася справжня війна за Дебальцеве, ми були на самісінькому передньому краї. Зателефонував бійцю, щоб особисто передати передачу, та він сказав, що не забере, сказав, щоб їхали геть. Та я відповів, що за будь-яку ціну дочекаюся. Тієї ж ночі розпочалися жорстокі бої, ми перенесли всі харчі до підвальну одного з гаражів і повідомили про це бійців. Місто накривала ворожа артилерія, і гараж було знищено. Українські військові опинилися в оточенні. І їхньому здивуванню не було меж, коли в підвальні виявили вцілілі продукти. Вони п'ять діб трималися завдяки тим харчам, — ділиться спогадами Анатолій.

Чоловік ніколи не приховував від своїх найближчих, чим займається. Його мати завжди питала: «Сину, навіщо ти туди їздиш?», на що він одного разу відповів: «Я бачив війну в Афганістані, і не хочу, щоб мої діти чи онуки бачили те ж саме в Україні».

— Мій покійний батько казав, що в людині можна вбити все, окрім патріотизму. Ще з дитинства я так любив свій народ і виказував це у зухвалих вчинках, що мене вигнали з піонерів, не прийняли

до комсомолу, а потім сказали: ми тебе відправимо туди, звідки не повертаються. Так я опинився на посаді снайпера поблизу міста Герад в Афганістані. Був снайпером, довелося побувати й у тривалих виходах, багато чого бачив, проте ніколи про це не жалкував. У мене такий досвід, який тепер можу передавати нашим хлопцям, – розповідає Анатолій.

Не один раз він виїжджав із командою в зону АТО, щоб доправити бійцям гвинтівки, які потім на місці доукомплектовували та пристрілювали, вчили снайперській справі і бійців. Він каже, що волонтерам один зразок зброї обходився в 1200-1500 американських доларів. А ще він пишається тим, що бронежилети, які відвіз на війну, були якісні і рятували життя.

– Перші 100 бронежилетів ми робили для своїх хлопців, які були вже в АТО. Знайшовся бізнесмен, який закупив найкращий метал, знайшли людей, які пошили розвантажувальний жилет, нарізали метал на пластини. Такий виріб нам обходився всього у 3500 грн. Коли ми їх з фабрики забирали і несли в машину, до нас підійшла жінка і просто зверху поклала гроші. Ми були приємно здивовані. А наші бронежилети врятували не одну людину. Якось комбат одного з підрозділів зазнав поранення від вибуху міни, та завдяки цим пластинам він вижив. Ми йому потім інший бронежилет привезли, він дякував, – говорить Анатолій.

За 150 метрів від сепарського блокпоста

Як не дивно це звучить, проте Революція гідності, а потім війна на Донбасі об'єднала багатьох українців. Вони почали робити те, про що в недалекому минулому навіть і не задумувалися. Ті, в чиїх серцях жили болючі спомини про Афганістан, хто був щирим патріотом, почали діяти.

Ігор Літаш зайнявся волонтерством тому, що з Майдану пішли воювати його друзі, потім – діти й онуки його друзів. Він запитував себе: як можна залишитися остронь? Він не міг. І тому чільне місце в його житті посіла волонтерська діяльність, постійні переїзди в зону бойових дій на мікроавтобусі «Богдан» та друзі-волонтери.

– Ми активно почали співпрацювати із багатьма волонтерськими організаціями Києва. Зокрема нам дуже допомагала група «Материнський оберіг». Жінки та дівчата день і ніч пекли пироги, сушили моркву, картоплю, в'язали шкарпетки, плели сітки. Допомагали й волонтери з «Вежі над Дніпром». Одного разу для захисника донецького аеропорту привезли коробку із написом «Від афганців Оболоні», йому було дуже приємно, – говорить Ігор Літаш.

Перші роки протистояння на Донбасі були дуже гарячими і для волонтерів, – продовжує розповідь Олександр Денисов. Було таке, що їхали тільки в один батальйон,

але маршрут пролягав через десять підрозділів. Їздили ж переважно на передову, нервова напруга і постійні переїзди давалися взнаки. Одного разу взимку поблизу Опітного їхній водій збився з дороги. Проїхали кілька населених пунктів, а дорогу назад ніхто показати не може. Лише у крайньому селі побачили старого чоловіка, який стояв на узбіччі. Він запитав: «А ви звідки?», хвилину стояв мовчки, курив, а потім продовжив: «До Києва прямо і ліворуч, а на Донецьк – ось уже блокпост, 150 метрів». Напевне, сепаратисти не звернули увагу на мікроавтобус, подумали, що це звичайна місцева маршрутка.

Серед воїнів Афганістану є чимало тих, хто пішов захищати і рубежі нашої країни зі зброєю в руках. Олександра Шкотта не зупинило навіть те, що за два роки афганської війни він дістав поранення, контузію та перелом хребта. Здавалося б, таке могло надломити навіть сильну особистість. Та Олександр не здався. А з перших днів російської агресії поставив собі за мету служити в лавах Збройних Сил. І хоча представники 8-ї сотні йшли з Майдану переважно в добробати, чоловік не піддався загальному настрою. Йому вдалося потрапити на службу в один із розвідувальних батальйонів, який на той час комплектувався в Новограді-Волинському. На той момент йому вже виповнилося 50 років, проте він каже, що афганський гарп не зник, і завдяки цьому

міг дати фору 30-річним. 2014 року Олександр став командиром взводу та пройшов багато гарячих точок: Павлопіль, Гранітне, Чармалик. Були численні виходи в тил ворога. От лише забезпечення батальйону було мізерним. Допомогу надавали волонтери, тому після закінчення служби він не міг вчинити інакше, як продовжувати цю благородну справу волонтера, чим займається і понині. Це вже тепер чоловік може розповісти:

— До нашого 54-го окремого розвідувального батальйону приїздили волонтери навіть зі Львівської області, везли продукти, у нас на кухні й готували. Без такої підтримки ми б, напевно, не вистояли.

Той розвідник кращий, котрий спритний та винахідливий. Олександр каже: хороший розвідник — непомітний. Він засвоїв це золоте правило ще в Афганістані. Тому, щоб здобути потрібну інформацію, шукав досить неординарні шляхи. Приміром, просив священника, який був у їхньому підрозділі, вдягнути рясу й під виглядом місцевого батюшка сходити до сепаратистів та зібрати розвіддані. Той радо допомагав, ішов у тил ворога, ніби благословляв їх, а сам рахував техніку та дізнавався про місце розташування їхніх складів. Та до таких екстремальних заходів розвідники вдавалися вкрай рідко, здебільшого заходили вночі в глибокий тил ворога. Розвідник каже, що вдягали цивільний одяг і шукали сепаратистів. Ті ж зазвичай пиячили, було багато й неадекватних, вони все розповідали «новоспеченим друзям».

Олександру довелося багато працювати і з власними підлеглими, навчаючи їх спершу елементарних речей: як правильно поводитися зі зброєю, якою має бути тактика боївих дій, як треба відбивати напад, відступати, згруповуватися і знову наступати.

— Вони всі з відкритими ротами мене слухали, а потім по черзі підходили й цікавилися, чи можна

Ігор Білокуров дає зразки для ДНК-експертизи Олександру Денисову. Республіка Афганістан, липень 2018 року

ставити запитання. Підходили хлопці і з інших підрозділів, розпитували про нюанси, адже практично нічого не знали. Навіть перші постріли з автомата їх лякали, — згадує Олександр Шкотт.

Досвід розвідника дещо допоміг Олександрові в подальшій волонтерській діяльності, його пускали навіть у так звані червоні зони, де тоді перебували його друзі по зброй.

Його досі не відпускає Афганістан

Не кидає своїх і голова Спілки ветеранів Афганістану Олександр Денисов. З перших днів війни на сході України він на передовій. Завдяки особистим зв'язкам йому вдавалося організовувати збір коштів для досить недешевих покупок для бійців АТО, а також вирішувати безліч проблем. Олександр згадує випадок, коли їхня група була дещо приголомшена виглядом одного бійця. На позиції в населеному пункті Опітне, що неподалік доне-

цького аеропорту, службу ніс хлопець з Полтавщини, який був одягнений повністю в цивільне. Через його великий зріст та 47-й розмір ноги не могли знайти ні форми, ні берців. Напередодні Нового року зробили йому подарунок: пошили все на замовлення та привезли. Він дуже зрадів такій увазі. Паралельно Олександр Денисов робив усе, щоб армійці знали нюанси, без яких просто не обійтися на війні, наприклад, як використовувати ту чи іншу техніку на полі бою. Також представники спілки робили копії з підручників щодо ведення розвідки та з маскування, привозили фахівців, які на місці вчили керувати танками та САУ.

Небайдужий Олександр Денисов і до долі співвітчизників, які воювали в Афганістані, зникли безвісти або потребують допомоги. Він і досі веде пошукові роботи через діаспору та завдяки зв'язкам, які напрацював за багато років. Після війни в Республіці Афганістан він не один раз приїздив туди, але вже

В селі Велика Глуша, що на Волині, 78-річна Антоніна Білокурова досі чекає свого сина з війни в Афганістані. Вона побачила нинішнє фото Ігоря і сказала: «Це мій синочок»

в іншій ролі. Місцеві, як дізнаються, що він «шураві», йдуть на контакт, проте бувають випадки, коли навіть досвідчені провідники відмовляються йти в той чи інший кишлак: звідти можна не повернутися:

– 412 наших полонених та зниклих безвісти – стільки залишилося бійців радянської армії в тій далекій країні. На даний момент доля 19 невідома. Хтось повернувся додому, а хтось і досі живе там, і навіть важко уявити, що вони відчувають і як сподіваються на те, що про них пам'ятують. Є тіла загиблих, ми ведемо переговори щодо їхнього повернення, але це важкий процес.

Приміром, у місто Кундуз, в якому велике угруповання талібів, місцеві бояться їхати. Олександр з напарниками готовий до будь-якого перебігу подій. Під час останньої подорожі їхня група потрапила в засідку. Досвідчений солдат каже, що це нормальну для Афганістану. А ще він ризикував

життям, щоб знайти людину, яка може бути Ігорем Білокуровим, про якого дізнався з мережі Інтернет, що він нібито живий. Щоб перевірити інформацію, він разом із друзями за допомогою діаспори знаходили афганців, які по кішлаках ходили з фото й шукали цю людину. Пошуки увінчалися успіхом. Перед тим, як їхати до полоненого, Олександр із членами групи «Пернач» зустрічався з його родичами на Волині. Мати згадувала, що в сина був шрам на коліні, і більше нічого такого. Та коли Олександр зустрівся із людиною, яка може бути Ігорем Білокуровим (Амураддин), і запитав, чи є в нього шрам, той відразу загорнув штанину до коліна й показав шрам. Амураддин (можливо це Ігор Білокуров) передав мамі до України подарунки – хустинку та мигdal’ і сподівається, що зможе побачити її живу, адже тій майже 80.

– Ми сфотографувалися на згадку з Амураддином і привезли foto його мамі. Вона впізнала

його, постійно плакала й благала повернути сина. Ми робимо все можливе. Адже в нього там є сім'я – п'ятеро дітей, і їх також потрібно вивезти, – розповідає Олександр. – Якщо виявиться, що це Ігор Білокуров, то доведеться платити викуп не лише за нього, а й за його родину.

Олександр каже, що в Афганістані є такі українці, які прийняли мусульманство й не хочуть повертатися, а є такі, які повернулися в Україну та через короткий проміжок часу знову виїхали до Афганістану.

– Я літав туди чотири рази. Спочатку хотів з'ясувати інформацію щодо місця захоронення наших хлопців, які потрапили до полону та були страчені. На жаль, таку інформацію здобути не вдалося. Проте скільки вистачить сил, стільки займатимуся цією справою. Бо хлопців досі чекають рідні і сподіваються, що вони живі...

Галина ЖОЛТІКОВА

«НАЙКРАЩИЙ ВІРШ ЩЕ ХОДИТЬ НА СВОБОДІ...»

ПТАХОМ ПЕРЕЛІТНИМ

Птахом перелітним
Між зимою й літом
Не налітатись подумки ніяк...
Від пустель жагучих –
У карпатські кручи,
Від сухого вітру –
До осінніх мряк...
Птахом перелітним –
Смутком безпросвітним...
Все на дві планети...
Все – на два світи...
В чужині, буває, Сонце так палає,
Що тенденції крила може обплекти...
Птахом перелітним
З поглядом привітним,
Лиш у тих очах утоплені жалі...
Не кричить, не просить,
Всього ніби досить...
Не вистачає тільки рідної землі...

Куди від цих новин втекти-податься,
Бо знову горе йде до двох родин...
Іванові — навічно 19,
Євгенові — повік 21...
Заклякла молодість і пальчики скололі,
Відіграна сумна трагічна роль...
Беззвусі хлопці, без дітей, без долі,
Лишилось їм лише звання — герой...
Де справедливість ділась в цьому світі,
Хто ниті доль впрягає в свій смичок?

Під кулями геройськи гинуть діти,
Яким своїх не знати діточок...
Не стишують ходи лячні обози,
У череві своєму смерть везуть...
У каши всіх новин від цеї — слози,
У зведені фронтових солона суть...
Лиш міни рвуться й рвуть юначі мрії,
Рвуть плоть людську, вганя у вічні сни...
Від сяйва душ нам обрій зазоріє
Яскравим світлом мирної весни...

Її величність Поезія відкриває світу нові імена. Поетесу Вікторію Бричкову-Абу Кадум, народжену в Україні, доля закинула в далеку Йорданію, де вона стала, так би мовити, послом українського поетичного слова, культури, традицій рідного народу. В думках і віршах поетеса перелітним птахом летить до рідної домівки, щоб там набратися сил для виконання своєї благородної місії – творця! Особливо зворушливими стали її поетичні рядки в часи Майдану та подій на сході України

МОВО МОЯ, МОВО

Мово моя, мово, мово колискова –
Тихий спів світанків, перший звук весни..
Це тихенька мами пісня колискова
Крізь космічні далі і солодкі сни...
Це дитяче перше найдорожче слово,
Що відлунням стало в ненъчиних літах...
Це кохання перше й зустріч випадкова,
Це волошки сині в золотих житах...
Українське слово цілить, захарує...
Мерехтить крізь темінь, долетить крізь дні...
Словом нашим рідним ми весь світ чаруєм
І знаходим стежки в душі мовчазні...
Слово українське – засіб чудодійний
Нам підставить лікоть у негоди час...
В серці рідна мова – ти не безнадійний,
В серці слово рідне – ти один із нас!
Українським словом засівати б ниви,
Хай зерном плодючим у ріллю ляга!
Щоб цвіли словами побажання теплі.
Щоб стелилась світом пісня дорога!
Українське серце всюди звеселяє –
Шептів верболозів й пісня солов'я,
І в пониклі душі почуття вселяє
Моя рідна мова, сонячна моя!

Біда... Біда... Хто вискаже її?
Які слова потрібні підібрати?
Цієї ночі йшли важкі бої
І ранок рахував болючі втрати...
Боєць загинув – слухавка жива,
І мертвутишу рвуть рясні дзвіночки...
У ній дитячим голосом слова:
«Татусю, ми якраз йдемо в садочок...»
«Татусику, ось мама поруч йде...
Алло... Алло... » – у відповідь їйтиша...
Болюче це зізнання і тверде
Повідати дитині найскладніше...
Що скажеш їй? Що тата вже нема?
Що в небо полетів? А далі? Далі?
Що вже без тата ця міне зима?
Що тато – вже герой, дадуть медалі?..
Де набереш батьківського тепла,
Розрадиш як важку біду дитячу?..
А в тата мертвого сумна сльоза стекла,
Він, наче, за своїм дитятком плаче...

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ НЕ ЗАКІНЧИЛАСЯ

Відтоді, як парламент ухвалив пакет так званих декомунізаційних законів, минуло більше трьох років. За цей час нові назви дістали 51493 вулиці, 987 міст і сіл, демонтовано 1320 пам'ятників Леніну та 1069 іншим компартійним діячам тієї епохи. Під час реформи не лише повернуто історичні назви вулицям, містам та селам по всій Україні, але й залучено до масштабного громадського обговорення все українське суспільство. Проте цей процес не завершено. І не лише тому, що залишилися в публічному просторі пам'ятники вождям тоталітарного режиму і навіть у столиці де-не-де ще тривають обговорення щодо нових назв.

Найважливіше – має продовжуватися робота з донесення інформації про злочини комуністичного тоталітарного режиму та боротьбу із ним українців, вважає голова Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Володимир В'ячеславович

– Володимире Михайловичу, для чого постійно нагадувати про злочини режиму, які давно в минулому?

– Це важливо для мільйонів убитих наших співвітчизників, які не мали права на пам'ять. Це необхідно для мільйонів наших сучасників – як щеплення для здорового, вільного майбутнього.

– І все ж... Процес декомунізації, судячи за деякими публікаціями у мас-медіа, для декого виявився надто болісним...

– Окремі громадяни, зокрема і наділені владними повноваженнями, чинять спротив, досі перебуваючи в полоні комуністичних стереотипів. Наприклад, на водонапірній башті, що в Новгороді-Сіверському, є мозаїчні зображення Леніна і Сталіна, які, звичайно, підпадають під дію декомунізаційного закону. Починаючи з 2016 року на адресу керівництва Новгород-Сіверської міської ради регулярно надходять прохання демонтувати їх. Більш того, це питання порушувалося і на виїзному засіданні Координаційної ради з питань національно-патріотичного виховання при Чернігівській облдержадміністрації. Восени минулого року на адресу новгород-сіверського міського голови Олега Бондаренка з офіційним листом звернувся наш інститут, роз'яснивши необхідність демонтажу зображень комуністичних вождів. Ми отримали лист-відповідь пана Бондаренка із таким твердженням: «Зображення В. Леніна та Й. Сталіна на водонапірній башті біля ринкової площа міста ніяким чином не використовується як символіка комуністичного, націонал-соціалістичного режиму».

Досі стовбичать на Одещині пам'ятники, які є символами комуністичного тоталітарного режиму, зокрема Володимиру Леніну, Карлу Марксу.

– До яких заходів може вдатись у таких випадках установа, яку ви очолюєте?

– Після всіх спроб порозумітися подобруму, ми звертаємося до поліції, прокуратури й СБУ, щоб вони притягнули до відповідальності посадових осіб органів місцевого самоврядування тих населених пунктів, які порушують законодавство України. Нагадаю, що відповідно до статті 436-1 Кримінального кодексу України поширення, а також публічне використання символіки комуністичного тоталітарного режиму карається обмеженням волі на строк до 5 років або позбавленням волі на той же термін, з конфіскацією майна або без такої, а ті самі дії, вчинені повторно, караються позбавленням волі на строк від 5 до 10 років із конфіскацією майна або без такої.

Але, попри всі складнощі, ми все ж позбуваємося комуністичних ідолів, які символізують страхіття радянського минулого. Наприклад, нещодавно наші парламентарі підтримали перейменування сіл Рябухине і Мелихівка, що на Слобожанщині, які були названі на честь первого голови створеної більшовиками сільської ради Рябухи О.С., котрий «загинув від рук куркулів» у ході примусової конфіскації в селянства «надлишків» продовольства, а також на честь більшовика Мелехова М. С., командира «загону по боротьбі з куркульським бандитизмом», який теж загинув при «розкуркуленні земляків».

– Інституту, який ви очолюєте, виповнилося 12 років, що зроблено?

– Наш колектив провів чотири просвітницькі кампанії: «Українська революція 1917-1921. 100 років боротьби», «Українці в лавах об'єднаних націй перемогли агресора. 1939-1945. Пам'ятаємо. Перемагаємо», «УПА – відповідь нескореного народу», «Голодомор 1932-1933 років. Помста за свободу! Помста за революцію». Вийшло друком вісім видань загальним накладом близько 20 тисяч примірників. Зроблено сім виставкових проектів, які презентовані в Києві в різних локаціях, а два з них виготовлено для кожної області. Організовано 20 громадських форумів, історичних майданчиків, публічних дискусій, презентацій. Проведено 14 наукових конференцій, круглих столів та експертних обговорень.

Інститут заснував історичний фестиваль «Історія.UA» та вперше створив дитячу настільну гру для використання у школах «Українська революція 1917-1921 років», карткову гру «100 облич революції». Ми також записали 442 інтерв'ю про Голодомор, Другу світову війну, українсько-польський конфлікт, політичні репресії, примусові депортациі, визвольний рух, операцію «Запад», радянське по-

всякдення, масовий протестний рух, захист незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України. Відтак на сьогодні в Інституті національної пам'яті зібрано та записано близько 1300 спогадів – це більше 2 тисяч годин запису та десятки ТБ-інформацій.

– Нещодавно виповнилося 100 років з початку так званого червоного терору, оголошеного у вересні 1918-го російсько-більшовицьким урядом...

– Зауважу, що терор проти власного народу російські більшовики розв'язали відразу після захоплення влади. В Україні «червоний терор» було розпочато ще з перших днів вторгнення більшовицьких загонів на початку 1918 року, коли вони на чолі з командиром Михайлом Муравйовим захопили місто і влаштували в ньому криваву вакханалію. Протягом трьох днів чинилися грабежі, обшуки, вбивства. Жертвами терору в Києві у січні-лютому 1918 року – за різними даними – стали від 2 до 5 тисяч осіб.

– З початком декомунізації ви особисто набули багато ворогів, також і серед ветеранів Другої світової війни.

– Людям старших поколінь, які, вважайте, усе життя, перебували

в полоні міфів і стереотипів, сформованих могутньою комуністичною агітаційно-пропагандистською машиною, важко відмовитися від того, що вtokмачували в їхні голови. Наведу кілька прикладів міфологізації нашої історії, яка пов'язана з Другою світовою війною.

Нам казали, що СРСР і гітлерівська Німеччина були заклятими ворогами. Але факти доводять протилежне: майже до самого початку війни обидві країни тісно співпрацювали. 23 грудня 1939 року «Правда» опублікувала телеграми Гітлера та Ріббентропа, в яких вони сердечно вітають Сталіна із 60-річчям. Сталін відповів: «Дружба народів Німеччини та Радянського Союзу, що була скріплена кров'ю, має всі підстави бути довгою та міцною».

А ще ми зі шкільних підручників знали, що Радянський Союз не був готовий до війни і піддався «віроломному нападу». Але факти кажуть про інше. Наприклад, те, що наприкінці 30-х років він був найбільш мілітаризованою державою світу: його воєнні асигнування 1939 року становили 26% видаткової частини бюджету або 12% усього національного доходу країни. У Німеччині того ж року ці показники дорівнювали 23% і 9% відповідно. 5 травня 1941 року у промові

перед випускниками військових академій Йосиф Сталін наголосив:

«Ми до якогось часу тримали лінію на оборону. А тепер, коли ми нашу армію реконструювали, наситили технікою для сучасного бою, коли ми стали сильнішими, тепер слід перейти від оборони до наступу. Забезпечуючи оборону нашої країни, ми зобов'язані діяти саме так».

А хто підірвав Дніпрогес, внаслідок чого під дніпровською водою загинули близько 100 тисяч мирних жителів навколоїшніх сіл та червоноармійців, які відступали? Співробітники НКВС. Мета – завадити швидкому наступу вермахту. Німці ж втратили менше 2 тисяч вояків. А хто мінував у Києві Хрестатик, Успенський собор?

Вибухи на Хрестатику сталися 24 вересня і спричинили величезні пожежі. Німці намагалися їх гасити, протягнувши шланги до Дніпра і качаючи воду. Однак радянські підпільники їх перерізали. Радянську пожежну техніку вивезли з Києва раніше, німецьких пожежних машин не вистачало. Пожежа тривала майже два тижні. Загалом у районі Хрестатика стараннями чекістів було зруйновано понад 300 будинків, через що тисячі киян залишилися без даху над головою.

– Сьогодні документи радянських спецслужб, які відображають масштаби репресій, відкриті. Чи не варто було б відкрити й ті документи, які висвітлюють таку делікатну проблему, як агентура КДБ? У країнах Балтії це зробили.

– Всі документи КДБ є доступними для кожного охочого: обмеження доступу існує лише до тих, які стосуються жертв політичних репресій – якщо людина, яка піддавалася репресіям, напише заяву щодо обмеження доступу до інформації про себе. Решта документів абсолютно відкриті. Це ж стосується документів про агентуру КДБ. Але треба розуміти, що якихось готових

списків з прізвищами цих агентів, з компроматом, де б ішлося про них, немає. Це інформація, яку треба вишукувати в цьому архіві.

Архіви КДБ часто сприймаються хибно, як сковища, повні компромату. Але вони набагато цікавіші. Там документи, через призму яких ви побачите, що робилося в Україні протягом 70 років панування радянської влади.

– І все ж... Українцям було цікаво дізнатися, чи є, скажімо, серед сьогоднішніх політиків, зокрема і парламентаріїв, колишня агентура. Ви не поділяєте цю думку?

– Доречно, цікаво і корисно. Більш того, я переконаний, що

люди, які мали зв'язок із КДБ, можуть бути пов'язані із сучасними російськими спецслужбами. Їхня причетність до КДБ може використовуватись як інструмент впливу на них, шантажу, робити їх несамостійними в їхніх рішеннях.

Для того, щоб позбутися таких людей у політиці, й ухвалювався закон про очищення влади, який, на жаль, у контексті люстрації частів КДБ є доволі недосконалім. Архівні можливості для опрацювання такої інформації є, хоча є й проблеми.

Треба розуміти, що архів КДБ в Україні, напевно, – один із найбільших збережених архівів, але разом із тим він теж зазнав суттєвих втрат. Чекісти в останні дні радянської влади почали знищувати ті документи, які були найближче до наших днів. Йдеться про архіви 70–90-х років. Через те свідоцтв про ті часи збереглося небагато. Як не парадоксально, що глибше в історію, то краще збереглися документи.

– Росія наполегливо приватизує нашу історію, насамперед ті її віхи, які звеличують Україну в очах світового співтовариства. Як нам бути?

– Цим спробам не одна сотня років. Росія починалася як імперія саме з цього. Вона будувала свою ідентичність через вкрадену частину української історії замість того, аби шукати власне історичне коріння. Росія хотіла себе легалізувати через привласнення минулого Русі, яке вважалося більш древнім, більш славним. Те, що зараз відбувається у РФ під керівництвом Путіна, є лише продовженням того, що робили російські імператори, починаючи з Петра I.

Я впевнений, що ми повинні захищати свою історію, а найкращий захист – це збільшення обізнаності громадян. Ми повинні не лише знати свою історію, а й розповідати її світові.

Інтерв'ю провів Сергій ЗЯТЬЄВ

«ЖІНКИ І ДІТИ НА ВІСТРЯХ ШАБЕЛЬ»

Так різанину, вчинену московськими військами в Батурині 2 листопада 1708 року (за старим стилем), описували тогоджні французькі газети. Європейці були вражені жорстокістю, з якою було знищено гетьманську столицю. Однак московити захопили місто не штурмом, а за допомогою українських зрадників.

Під час Північної війни між Швецією та Московським царством гетьман Іван Мазепа переконався, що московський цар Петро I не збирається боронити українські землі від ворога. Оскільки саме ця умова була основною в Переяславській угоді 1654 року, гетьман Мазепа розумів: для виходу із ситуа-

ції потрібно шукати більш надійних союзників.

1708 року, коли шведські війська рушили на Україну, гетьман перейшов на бік шведів. Дізнавшись про це, цар віддав наказ знищити гетьманську столицю. Для залякування українців, особливо – козацької старшини. Виконавцем царської волі став князь Меншиков.

Батурин на той час являв собою укріплена фортецю, навколо якої розташувалося сучасне, розбудоване Мазепою місто з кам'яними будинками і прекрасними храмами. У фортеці дислокувався вірний Мазепі гарнізон, були на озброєнні гармати.

**Меншиков доручив
катам стратити козаків
різноманітними
способами. Військо,
скрізь і завжди готове
до грабежу, займало
оселі, не розрізняючи
невинних і винних,
знищило мирних
громадян,
не пощадило ні жінок,
ні дітей**

Царське військо стояло навпроти фортеці і, хоча мали наказ Петра взяти Батурин якнайшвидше, поки не підійшли війська Мазепи та шведів, не могло нічого вдяти. Однак серед ночі в таборі московитів з'явився козак Соломаха. Це був посланець від полковника Носа. Рятуючи себе від скорого суду, прилуцький полковник виказав ворогу таємний хід у фортецю.

Вранці 2 листопада 1708 року драгуни Меншикова увірвались у Батурина. Оборонці чинили шалений опір, але вже за дві години все було скінчено. Після захоплення міста Меншиков віддав наказ знищити його вщент – і солдати взялися до справи. Убивали всіх жителів, незалежно від віку та статі, гвалтували жінок і дівчат, грабували та палили. Зруйнували навіть православні храми. Після руйнування в місті залишилися цілими лише кілька будівель, серед яких був будинок генерального судді Кочубея, єдиний, що зберігся до нашого часу.

Полковник Ніс за зраду отримав від Петра I жалувану грамоту на полковницький чин. А гетьман Мазепа, довідавшись про долю своєї столиці, кажуть, був вражений у саме серце.

У Батурині ведуться археологічні розкопки. Археологи виявили багато тіл із явними ознаками насильницької смерті. Реконструйовано фортецю, гетьманську скарбницю, церкву, створено Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця». Батурин приваблює туристів – показники свідчать, що сюди приїздить туристів утрічі більше, ніж, наприклад, до Хотина – фортеці, важливої для історії, щонайменше, трьох народів.

I, як розповідав археолог Володимир Коваленко, коли на розкопках були студенти-росіяни з Брянська, вони спершу говорили, що ніякого звірства не було – мовляв, просто війна. Коли ж самі особисто відкопали проломлені на потилицях московськими багнетами дитячі черепи – були вражені, і полуза російської пропаганди стала спадати з їхніх очей...

Арсен ЧЕПУРНИЙ,
Василь ЧЕПУРНИЙ

Меншиков підступив до Батурина наприкінці жовтня 1708 року з 20 драгунськими полками, які налічували від 15 до 20 тисяч солдатів. Московський князь не бажав штурмувати фортецю. Розумів, що укріплення сильні, гармат і пороху в оборонців вдосталь, а стоятимуть вони до останнього. Тому спершу він направив до батуринської фортеці посланців із вимогою здатися. Захисники відповіли насмішками зі стін та гарматною стрільбою по розташуванню московитів.

Однак, як пише історик Сергій Павленко, не всі були готові до спротиву. Прилуцький полковник Іван Ніс та перекладач Стефан Зертис схиляли козаків відкрити ворота московським військам. За це їх обох було прикуто до гармат.

РОСІЙСЬКИЙ БАРАН ПІШОВ НА ТАРАН

Ось у чому мокшанам не відмовиш, так це у вмінні взяти щось чуже, перефарбувати його, а потім майже століття надиматися, мов жаба на дощ, пишаючись черговою «новітньою російською розробкою». Досить було до тачанки, придуманої Нестором Івановичем, пришпандорити замість чорного махновського прапора червону ганчірку – і вона вже «ростовчанка, наша гордость и краса». Відпилили у штурмової гвинтівки німецького інженера Хуго Шмайсера лобзиком шматок дерев'яного приклада – і вона моментально перетворилася на

автомат імені сержанта Калашникова. Та якщо у ділі присвоєння і освоєння чужих технологій все йшло більш-менш нормальним, то з іншими аспектами військової науки складалося якось не такось.

І зокрема з морськими баталіями. Адже російські флотоводці у разі «полундри» одразу ж починали топити власні флоти. Спочатку адмірал Нахімов продемонстрував цей фокус півтора століття тому під час Кримської війни. А щоб росіяни від жалості за потопельниками не дуже плакали, їм на втіху змайстрували пам'ятник загиблим кораблям у Севастополі.

Росіяни так «возгордилися», що й досі отяметися не можуть. Такий пам'ятник! Такий «город слави русских мур... э-э-э... моряков»! Подвиг адмірала у 1918 році повторили більшовики. Тільки-но у Брест-Литовську кайзерівські війська, позіхаючи, почали знехотя натягувати шинелі, як за тисячу кілометрів від них пішов під воду увесь Балтійський флот. Страждав на цю хворобу російський флот і 1941-го року. Аж поки до влади не прийшов Владімір Владімірович. Спочатку при ньомутонуло все, що до нього могло хоч якось плавати, літати і навіть спі-

вати: надводні кораблі, підводні човни, літаки і військові оркестри з хорами. Владімір Владімірович після кожного такого випадку пихато поглядав на планету і запитував: «Ну що, гади, лячно? Ми й не таке можемо!» Але планета чомусь чим далі, тим менш боялася, все більш голосно коментуючи стратегію мисливця за щуками: «Тю на тебе, придуруку!» А потім сталося страшне: два місяці тому кілька катерів України нахабно пройшли Керченською протокою, здіймаючи хвилі під мостом, який і так ледве тримається на «ногах». I Владімір Владімірович не витримав. I викликав на килим міністра оборони Росії генерала Сергія Шойгу.

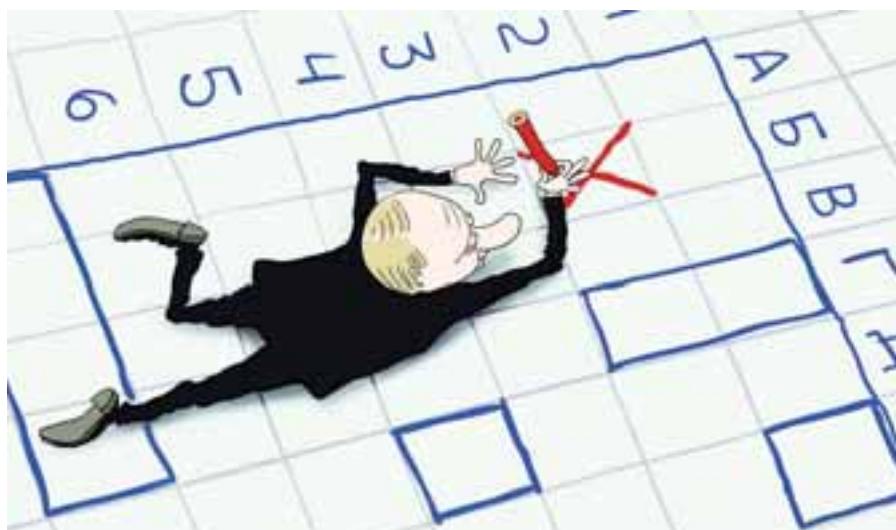
Президент Московського улусу повелів подати «шойзі неруській» дерев'яну табуретку і гаркнув: «Сідай!»

– Ну? Чому українські катери пройшли з Одеси до Маріуполя? – примруживши очі ботоксними щоками, спітав Владімір Владімірович. – Так є ж угода між нами і ними від 2003 року про вільний прохід як військових, так і цивільних плавзасобів Азовським морем і Керченською про....

– Що Керченською про...? – зірвався з дециметрових каблучків Владімір Владімірович. – Що – про...? Давно у ПРОктолога не був?! Серйожка, ще раз про якісь угоди почую, засуну тобі твою кокарду в саме проктологічне місце, дам тобі її облизати... I ніхто навіть не згадає, що «титутув».

– Що ж робити? – зменшився до розмірів хазяйських закаблучків так званий міністр оборони.

– Думай! – гаркнув президент, любовно погладжуючи на грудях улюблений свій талісман: ярлик від Кримського хана, виданий на княжиння Народному Герою Росії Олександрові Невському. I раптом здивувався, звідки він знає таке слово – «Думай»? I що воно взагалі означає?

– Досі ми користалися ворожою технологією, – доповів йому з табуретки так званий міністр. – А тепер я пропоную скористатися ворожою тактикою, за допомогою якої вони нас били не одне століття!

– Ти хочеш сказати, топили? – зацікавлено запитав Владімір Владімірович.

– Ні, топити нас їм не вдавалось!

– Чому так?

– Не встигали. Ми за них це робили самі. Крім останнього разу. Пам'ятаєте, минулого року затонув наш розвідувальний корабель «Лиман»?

– Серйожка, – зітхнув головнокомандувач. – Поки я тут президентом, того заліза затонуло і попадало стільки... Чому я маю все пам'ятати?

– То я нагадаю. «Лиман» зіткнувся з судном «Ашот-7», яке перевозило баранів. «Лиман» пішов годувати раків, а «Ашот» того навіть не помітив і пішов далі своїм ходом. То ж я думаю, що вся сила – в баранах!

– Що ж, це цікаво, – промуркотів головнокомандувач. – Набирай баранів. Нам потрібна перемога! Набридло топити самих себе. Треба затопити хоча б когось іншого!

Подальше – відоме. «Чергова

партія української армади у складі двох катерів і одного буксира зробила спробу пройти Керченською протокою, нахабно прикриваючись міжнародними угодами щодо вільного судоходства». Та не тут-то було! Російський баран пішов на таран! 56-тонний корабель прикордонних військ РФ мужньо таранив маленький український буксир, при цьому так навалився на «Нові ворота» («Яни Капу» в перекладі з кримськотатарської), що й сам дістав дірку в корпусі. Репортаж про мужній абордаж хотісь із мокшанських абордажників виклав в Інтернет – і він одразу ж набрав мільйон переглядів. Мабуть, користувачам напрочуд сподобалися команди командира російського корабля, якими він направляв атаку у потрібному напрямку. Якби капітан Джек Воробей такими словами командував своєю «Чорною перлиною», то його самі б пірати Карибського моря повісили на реї. При чому, не за шию, а за язик. Якщо до цього відео хотісь ще найвно вважав, що російські офіцери «честь мають», то після його перегляду всім стало зрозуміло, що вони «честь имели».

– У нас найсильніша армія у світі! – негайно ж почав репетувати військовий «експерт» Ігор Коротченко у програмі «Вечір» ще

одного «експерта» Солов'йова. – Ми – попереду!

Хто б спречався...

А знаєте, в якій галузі Росії взагалі немає рівних? Звичайно ж, в освоєнні космосу. Так, ракетипадають через одну, а успіх їхнього запуску вимірюється тим, куди саме вони падають. Якщо десь в Якутії, то претензій немає. Таку новину завжди можна подати так: «Велика Росія своїх громадян не забуває! Сьогодні в результаті чергової катастрофи ракети «Союз», жителі якутського краю отримали прекрасний подарунок – кілька кілограмів освячених особисто отцем Серапонтієм хрестиків, які доправлялися на МКС!» Якщо ж десь у океан, то це вже гірше.

Втім, в сенсі «падати в океан». скоро буде покінчено. Голова «Роскосмосу» Дмитро Рогозін на закритому засіданні згадав про методи Йосифа Сталіна, які, на думку Дмитра Олеговича, могли б згодитися для перевірки безпеки космічних кораблів. Тут саме Росія зафігачила нове таке космічне чудо «Федерація», яке мало б злітати, місяць швендяти у Всесвіті, а потім не падати людям на голови, а самостійно приземлятися. І щоб це виконувалося хоча б на 50 відсотків, Дмитро Рогозін запропонував (цитуюмо без правки і перекладу, так смішніше):

– Когда товарищу Сталіну показали бронемашину, в которой он должен ездить, и что ее не пробьет ППШ, он посадил внутрь конструктора этой машины, и ее изрешетили из автомата. Конструктор остался жив, потому что машина оказалась хорошая. Я предлагаю записать в решение, что мы конструкторов обязательно должны посадить в корабль при испытаниях системи аварийного спасения нового космического корабля «Федерація».

Щоправда, Дмитро Рогозін за освітою філолог і на космосі знає-

ться так само, як віслюк, на якому Ісус Христос в'їхав до Єрусалиму, на написанні Біблії. Судячи з цієї цитати, філологію він знає на тому ж рівні. Щоб не бути голослівними, просто відкриймо «Толковый словарь русского языка» і подивимось означення слова «изрешетить»: «Покрыть сплошь дырами; пропстрелить во многих местах (состав. сделать из чего-нибудь подобие решета). Изрешетить доску. Его изрешетили пулями».

Тобто з машини зробили решето, але вона «оказалась хорошая» і конструктор відбувся лише нервовою гікавкою, хоча й наковтався «свинцю» по гланци. Ну-ну, правильним шляхом йдете, товариш! Владімір Владімірович вже випробовував міцність Керченського мосту з надувним кругом під майкою. Зробіть усьому світові приємне: нехай він першим випробує і вашу майбутню «Федерацію». Бо досі він ту вашу Федерацію лише «ім'єл».

P.S: Мокшани напрочуд пишаються своєю літературою, зокрема анекдотом про «народного умільця Лівшу», котрий підкував блоху. І досі не можуть зрозуміти, що «Сказ о тульском косом Левше и о стальной блохе», написаний Миколою Лесковим 1881 року, був таки сатирою. Ну, якщо подумати: використовуючи, як нині прийнято казати, нанотехнології, англійці виготовили механічну блоху один в один. І скакала вона, і танцювала. І що зробив Лівша, щоби за дорученням мокшанського царя, клятих англійців переплюнути? Приклепав на одну з ніг того механічного чуда підкову, чим порушив баланс – і блоха загнулася. Отож і всі успіхи російської промисловості і науки. З чим росіян і поздоровляємо, бажаючи і далі їм повзти, плисти і летіти в тому ж напрямку. Коли доповзуть, допливуть і долетять до фінішу – всім полегшає.

Олег ЯНОВСЬКИЙ

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ

Дорогі наші читачі!

У своїх руках ви тримаєте фінальний номер журналу «Військо України». Відповідно до Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» наше видання припиняє свою діяльність. Майже 25 років ми були разом з вами. А з початку російської агресії проти України ми, військові журналісти, інформували суспільство про події на охопленому війною Донбасі, перебуваючи поруч з українськими захисниками на передовій, захищали Україну на інформаційному фронті.

На сторінках журналу та в книгах нашого унікального спецпроекту «Історії українських воїнів»: «Побратими», «Відчайдухи», «Наші», «Пророцтво Жанні», «Бойправи» – ми розповідаємо всьому цивілізованому світу про кращих синів і доньок України, справжніх воїнів, їхній геройзм та самопожертву, про життя в окопах, життя під кулями, життя на війні! Сьогодні наші матеріали читають офіцери і солдати у нетривалих перепочинках на передовій, тисячі простих українців – вдома, в бібліотеках, навчальних закладах багатьох українських сіл та міст. Для нас – це найбільша гордість! Ми дякуємо кожному українському захисникові за мужність, патріотизм та відвагу. Вдячні героям наших розповідей за відвертість і непохитну позицію боронити Україну від підступного ворога до повної перемоги. Особливу подяку Вам – нашим читачам, волонтерам та всім українським патріотам, які щоденно допомагають своєму війську і разом наближають нашу спільну перемогу над російським агресором. З такою підтримкою українська армія – непереможна!

Слава Україні!

СПЕЦПРОЕКТ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВОЇНІВ

Бібліотека журналу

УКРАЇНІ
Військо

БОЙПРАВИ

історії українських воїнів

КНИГА 5

Завантажуй та читай:
www.viysko.com.ua
www.milgov.ua

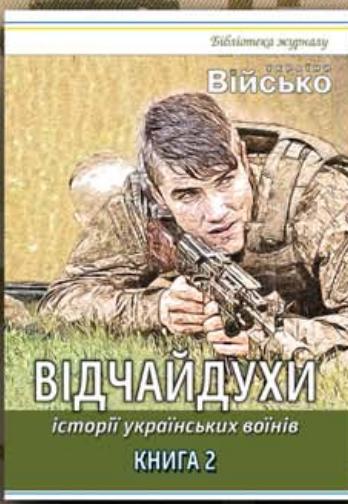
З давніх-давен українські землі були ласим шматком для багатьох загарбників. У боях з ними українці заслужено набули слави неперевершених і справедливих воїнів – «бойправі». Адже походження слова бойправ – у буквальному сенсі – «правий, справедливий бій». А таким може бути лише бій за свою землю! І одягнули нині бойправи військові однострої та взяли до рук зброю, стали живим щитом, захищаючи Україну та Європу від російського агресора на Донбасі.

ПОБРАТИМИ

історії українських воїнів

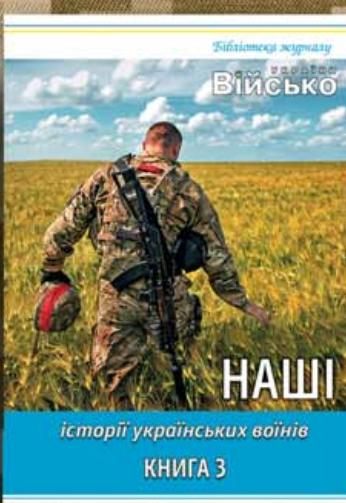
КНИГА 1

ВІДЧАЙДУХИ

історії українських воїнів

КНИГА 2

НАШІ

історії українських воїнів

КНИГА 3

ЖАННИ ПРОРОЦТВО

історії українських воїнів

КНИГА 4

Читати – щоб знати, знати – щоб перемагати!